
Information Literacy Standards in Early Childhood

Öz

Okuryazarlık, yakın zamanda popülerlik kazanarak medya okuryazarlığı, sağlık okuryazarlığı, doğa okuryazarlığı gibi farklı bileşen ve türleri ortaya konulan bir kavramdır. Farklı bilim alanlarının alt dallarında o dala ait temel bilgi ve becerileri tanımlamak için kullanılan tamlamalar oluşturulduğu gibi genel olarak insan zihninin evrensel hafızası olarak tanımlanacak bilgi ile ilgili de bilgi okuryazarlığı olarak ifade edilen bir tamlama oluşturulmuştur. Bilgi okuryazarlığı daha önce temel bilgi kaynağı olan kitaplardan yola çıkılarak kütüphane becerileri ya da bilgiye ulaşma becerileri olarak tanımlanmış bir kavramdır. İhtiyaç duyulan bilginin fark edilmesi, bulunması, elde edilmesi, kullanılması ve değerlendirilmesi becerilerini içeren şemsiye kavram olarak ortaya çıkmaktadır. Bu becerileri küçük yaşlardan itibaren elde etmenin başta iş yaşamında olmak üzere insan hayatına mutluluk ve başarı getireceği söylenebilir.

Bu çalışmanın amacı erken çocukluk dönemi çocuklarına uygun bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirmeyi amaçlayan standartlar tanımlamaktır. Araştırma nitel araştırma yaklaşımlarından kuram oluşturma yöntemi ile hazırlanmıştır. Betimsel tarama modeliyle yurtiçi ve yurtdışı literatür taranmış, ilişkili alanlarda uzman akademisyen görüşleriyle beraber doküman analizi ve elde edilen temalarla betimsel analiz yapılmıştır. Erken çocukluk dönemi çocuklarına uygun kendi içinde bir sisteme sahip bilgi ihtiyacı, bilgiye erişim, bilgiyi kullanma ve bilgi üretme boyutlarında kazanım ve göstergeler ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: *Bilgi Okuryazarlığı, Erken Çocukluk Eğitimi, Kazanım ve Göstergeler, 21. Yüzyıl Becerileri.*

Giriş

İnsanlığın başlangıcından itibaren oluşan bilgi birikiminin, önceleri sözel ve hareketlerle, yazının bulunmasıyla farklı maddeler üzerinde oluşturulan semboller aracılığı ile sonraki nesillere aktarıldığı bilinmektedir. İlk çağlardan itibaren deneyimler aracılığı ile farklı yerlerde farklı şekillerde ortaya konulan her türlü bilgiden uzun yıllar boyunca çok az insan istifade etmiştir. Dolayısıyla bilginin insanlara yayılması yavaş ve dar kapsamlı olmuştur. Yazının bulunması sonrası yapılan deneysel çalışmalarla elde edilen bulgu ve bilgilerin kayıt altına alınması, bilgi alanını birikimli bir şekilde genişletmiştir. Yakın zamanlarda formal eğitimin genele yayılmaya başlaması bilginin de daha çok insana, daha sistemli ve yazılı şekilde ulaşmasına katkıda bulunmuştur.

İnsan yaşamının başlangıcında birey, her türlü deneyimden yoksun ve reflekslere dayalı hareketlerle doğar. Zamanla çevresindeki nesnelere, gelişen olaylar, durumlar ve olgular gibi uyaranları anlamlandıran birey, bunları belleğe kaydedip kullanarak bilgiyi organize eder. Yılmaz'ın (2009) da belirttiği gibi olaylarda ve olgularda gizli olan bilgiyi; çevreye uyumunu sağlamak, merakını gidermek ve gerektiğinde yaşamını kolaylaştıracak çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ortaya çıkarma, elde etme ve kullanma dürtüsü insanın en önemli özelliklerinden biridir.

Modern öğrenme ve bilgi edinme yaklaşımları giderek farklılaşmış ve artık hayat boyu öğrenmeyi temel alan öğrenmeyi öğrenme, özyönetimli, özdenetimli ve stratejik öğrenme anlayışına bırakmıştır (Adıgüzel, 2011). Ne tür bilgiye ihtiyacı olduğunu bilme, kaynakları tarama, doğru bilgiyi bulma, bulunan veriyi seçme, değerlendirme, düzenleme ve etkin şekilde paylaşma becerisi sadece araştırmacı ve akademisyenler için değil, tüm insanlar için

vazgeçilmez beceriler haline gelmiştir. Toplumun tüm kesimlerinin bu becerilerle donanmasının bir ülkenin geleceğinin şekillenmesinde önemli faktörlerden biri olduğu söylenebilir. Önal'a (2010) göre Türkiye bu anlamda bilgi toplumu olma yolunda hayat boyu öğrenme sayesinde hızla ilerleyen bütünleşik bir yapı arz etmektedir. Bu bağlamda başta Milli Eğitim Bakanlığı, üniversiteler, belediyeler olmak üzere bazı kamu ve özel kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları yaşam boyu öğrenme kapsamında çeşitli programlar yürütmektedir.

Modern insanın yaşamını sürdürmesi, doğaya ve değişen şartlara uyum sağlayabilmesi, başarılı olması ve rekabetin olduğu durumlarda ayakta kalabilmesi için bazı becerilere sahip olması gerektiği savunulmaktadır. İki binli yıllar itibariyle bilgide, teknolojiye ve tüm alanlarda yaşanan hızlı değişimlerin bir kişi tarafından takip edilmesi, alınması ve öğrenilmesi imkânsız hale gelmiştir. Bu nedenle insanların "21. Yüzyıl Becerileri" olarak adlandırılan becerilere sahip olarak kendini, yaşadığı dünyada en uygun pozisyonda konumlandırarak ihtiyaç duyduğu alanlarda bilgiyi, teknolojiyi ve diğer imkânları en verimli şekilde kullanması gerektiği söylenebilir. Buradan hareketle, Anagün ve arkadaşlarının (2016) da belirttiği gibi bireylerin 21. yüzyıl becerilerini formal eğitimde edinebilmeleri için eğitim programlarında bu becerilere yer verilmelidir. Bu kapsamda 21. Yüzyıl becerilerine sahip bireylerin genel olarak; araştıran ve sorgulayıcı bir yapıya sahip olma, eleştirel ve üretici düşünebilme, farklı ve değişen şartlara uygun çözümler üretilen doğru kararı verebilme gibi becerileri kazanabileceği söylenebilir. Bu becerilerin bir süreç dâhilinde kazanılabileceği gerçeğinden yola çıkılarak bu sürecin erken çocukluk yıllarında ve bu dönemde verilecek kaliteli bir okul öncesi eğitim ile başlaması gerektiği açıktır. Erken çocukluk eğitim programlarının 21. Yüzyıl becerilerini kapsayıcı şekilde oluşturulması yerinde olacaktır.

Türkiye'de güncelleştirilerek oluşturulan son okul öncesi eğitim programının temel ilkeleri 21. Yüzyıl becerilerini kapsayıcı niteliktedir. Aşağıdaki tabloda Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 2013 Okul öncesi Eğitim Programında belirtilen temel ilkeler ile ilişkilendirilebilecek farklı sınıflamalara ait beceriler eşleştirilmiştir (MEB, 2013). Buradan hareketle sağlıklı bir şekilde uygulanan MEB 2013 Okul öncesi eğitim programının 21. Yüzyıl becerileri kapsamındaki becerileri desteklediği sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 5: MEB 2013 Okul öncesi Eğitim Programının Temel İlkeleri – 21. Yüzyıl Becerileri Eşleştirilmesi

MEB 2013 Okul öncesi Eğitimin Temel İlkeleri	İlgili 21. Yüzyıl Becerisi
Bireysel farklılıklara uygun olmalıdır	Kişisel gelişim
Tüm gelişim alanlarını desteklemelidir	Tüm beceri kategorileri
Demokratik eğitim anlayışı benimsenmelidir	Kişisel, sosyal ve vatandaşlık sorumluluğu
Bireysel ilgiler ile çevre olanakları dikkate alınmalıdır.	Uyum - Zorluklarla baş etme
Yaparak yaşayarak, deneyerek öğrenme esastır.	Girişimcilik ve Özyönetim
Türkçeyi doğru ve güzel konuşmaya önem verilmelidir.	İletişim becerileri
Değerlere dayalı olumlu davranışlar geliştirilmelidir.	Kişisel, sosyal ve vatandaşlık sorumluluğu
Eğitim çocuğa öz denetim kazandırmalıdır.	Öz yönetim – Öz düzenleme
Bütün etkinlikler oyun temelli olmalıdır.	Yaşam becerileri – İş birliği ve kişiler arası ilişkiler
Aile ve içinde bulunulan çevre dikkate alınmalıdır.	Kültürel duyarlılık - Sosyal beceriler
Eğitim sürecine çocuk ve aile etkin katılmalıdır.	Etkileşimli iletişim/İşbirliği, kişiler arası ilişkiler
Eğitim süreciyle rehberlik hizmetleri bütünleştirilmelidir.	Ekip Çalışması - Planlama ve sonuç yönetimi
İletişimde zarar verici davranışlardan uzak durulmalıdır.	Etkileşimli iletişim
Güven verici yaklaşım ile girişimcilik desteklenmelidir.	Girişimcilik ve Özyönetim

Kendinin ve başkalarının duygularını fark etmelidir.	Uyumluluk – Kişisel ve sosyal sorumluluk
Çocuğun gelişimi/program sürekli değerlendirilmelidir.	Planlama ve sonuç yönetimi
Değerlendirme sonuçları çocukların, öğretmenin ve programın geliştirilmesi için kullanılmalıdır.	Hayat boyu öğrenme – Öz düzenleme
Çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışları geliştirilmelidir.	Eleştirel düşünme - Problem Çözme – Yaratıcılık - Etkileşimli iletişim - Merak, yaratıcılık ve risk alma

Alanyazındaki yapılan birçok araştırmadaki 21. Yüzyıl becerileri sınıflandırmalarının benzer beceriler içerdiği görülmektedir. Bununla birlikte Türkiye’de özellikle okul öncesi eğitim programının temel ilkelerinde bu becerilere ilişkin benzer ifadelerin bulunması, erken çocukluk eğitimcilerinin çocuklara 21. Yüzyıl becerilerini kazandırmasını kolaylaştırdığı söylenebilir. Bu dönem, çocukların dünyada hızlı bir şekilde önemini artıran pek çok okuryazarlık türünü edinebilmesi açısından da son derece önemlidir. Çünkü 21. Yüzyıl becerileri, birçok alanda okuyazar olma becerisini de kapsamaktadır.

Literatür

Teknolojik ilerlemeler karşısında 21. yüzyılda okuryazarlığın tanımlanmasında bir açılım meydana geldiğini ifade eden Kress (2003), ikibinli yıllarda Anglo-Sakson anlayışın kavramsal bir çıktısı olan okuryazarlığın alanyazını kapladığını belirtmektedir. Okuryazarlık genel olarak toplumca anlamlandırılan iletişimsel sembollerin etkili bir şekilde kullanılabilmesi becerisi olarak tanımlanmaktadır (Kress, 2003; Kellner, 2001). Bu tanımdan yola çıkarak eski anlamıyla alfabe aracılığı ile okuma ve yazma olmasa da tüm bireylerce olduğu gibi, hayatın her alanında yaşamsal sembollerin çocuklar tarafından da ihtiyaca uygun bir şekilde talep edilmesi, araştırılması, kullanılması söz konusudur.

Bilgi okuryazarlığı birçok araştırmacı ve kurum tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Burada “bilgi okuryazarlığı” ile “bilgi okuryazarı” kavramlarının ele alınması ile oluşan iki temel sınıflamadan bahsedilebilir. Kurbanoğlu ve birçok araştırmacı kavramın isim babası olarak Zurkowski’yi gösterir ve bilgi okuryazarlığı becerisine sahip insana odaklanmış tanımına yer verir. Bu tanıma göre işletme ve yönetimde karşılaştığı problemlere bilgiye dayalı çözüm üretmek için bilgi kaynaklarını kullanan, bunun için gerekli beceri ve teknikleri uygulayan kişiye bilgi okuryazarı denir (Kurbanoğlu, 2010; Zurkowski, 1974). Bir diğer tanımda bilgi okuryazarı birey, problem çözmek ve karar vermek için gereksinim duyulan bilgiyi bulma ve kullanma gibi becerilere sahip olan birey olarak tanımlanmıştır (Burchial, 1976).

“Bilgi okuryazarlığı” kavramına odaklanan tanımlara bakıldığında ise Amerika Birleşik Devletleri Üniversite ve Araştırma Kütüphaneleri Derneği bilgi okuryazarlığını “Bilgiyi bulma, elde etme, analiz etme ve kullanabilme yeteneği” olarak tanımlamıştır (ACRL, 2000). İngiltere’de bulunan Chartered Institute of Library and Information Professionals (CILIP, 2004) tarafından yapılan bir diğer tanımlamada “bilgiye ne zaman ve neden ihtiyaç duyulduğu, nerede bulunabileceği, nasıl değerlendirileceği ve etik bir biçimde nasıl iletileceğini bilmek” şeklinde ifade edilmiştir. Daha geniş bir tanımda bilgi okuryazarlığı, bireylerin kişisel, sosyal, mesleki ve eğitim hedeflerine ulaşmaları için yaşamın tüm alanlarında ve zamanlarında bilgiyi etkin şekilde arama, değerlendirme, kullanma ve yaratma becerisi olarak tanımlanmıştır (IFLA, 2005).

Modern çağlarda üretilen bilgi miktarı o kadar artmıştır ki dört-beş yılda o zamana kadar üretilen bilgilerden daha çok bilgi ortaya konulmaya başlanmıştır. Bu durum hem akademik

hem de sosyal ortamlarda bilgi yığınlarına ve kirliliğine neden olmaktadır. Heider'in (2009) belirttiği gibi son 30-40 yılda üretilen bilginin çok hızlı artması eğitimcilerin kayıtsız kalamayacağı bir durumdur. Etkili okul ve kollektif öğretmen yeterlilikleri açısından da bilgi okuryazarlığı kilit bir öneme sahiptir (Uğurlu, Beycioğlu ve Abdurrezak, 2017). Bu bağlamda, eğitimci niteliği taşıyan tüm bireylerin bu durumun farkında olarak, hem kendini hem de hedef kitleyi bilgi okuryazarlığı becerilerini kazanması hususunda bilinçlendirmesi, gerekli ortam ve donanımı sağlaması ve teşvik etmesi önem taşımaktadır.

Bilgi toplumuna dönüşümün bir süreç gerektirdiği öngörülürse bu hedefe ulaşmak için başta bilgi okuryazarlığı becerisi olmak üzere yirmi birinci yüzyıl becerilerinin farklı yollarla çocuklara kazandırılması gereklidir. Bazı ülkeler, özellikle bilgi ve iletişim teknolojileri ve e-okuryazarlık türleriyle ilgili harekete geçerek Dünya Bilgi Toplumu Zirvesi'nde bir araya gelmiştir. Bilgi okuryazarlığını destekleyen bu zirvenin içeriğinde özellikle bilgi toplumuna dönüşmek için bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanma şekilleri ele alınmıştır (Devlet Planlama Teşkilatı, 2008). Buradan hareketle, bilgi okuryazarlığı becerisine sahip bireylerin, bu bilgi kirliliğinin içinden ihtiyacı olan doğru bilgiye hızlı bir şekilde ulaşmasının diğer insanlara göre daha mümkün olduğu söylenebilir.

Erken çocukluk dönemi, modern dünyada anlamı her geçen gün genişleyen okuryazarlık kavramı için kritik bir öneme sahiptir. Çocuklar artık küçük yaşlarda medya okuryazarlığı, matematik okuryazarlığı, teknoloji okuryazarlığı, görsel okuryazarlık ve benzeri okuryazarlık becerilerinin temelini atmaktadır. Hayatı çevreleyen bilgiler çoğaldıkça, bilişsel yapının sağlıklı gelişebilmesi için bilgi okuryazarlığının diğer becerilerden daha önemli hale geldiği söylenebilir. Çünkü günümüz kavramsal yapısıyla okuma, yazma ve temel yaşamsal beceriler yeterli olmayıp bütün mesleki alanlarda sürekli kendini geliştirebilen bireylere ihtiyaç duyulmaktadır (Taşar, 2003). Bu nedenle her türlü bilginin okuryazarlığı, daha küçük yaşlarda atılan temel ile verimli ve kalıcı olabilir. Okuryazarlık becerilerinin erken çocukluk döneminde gerekliliğini ortaya koymak için okuma-yazma ve okuryazarlık kavramları arasındaki farkları ortaya koyan şu maddelere dikkat etmek gerekir:

1. Okuma-yazma kod çözmeye; okuryazarlık anlamlandırmaya dayalıdır.
2. Okuma-yazma bir kategori; okuryazarlık ise bir derece belirtir.
3. Okuma-yazmanın simge sistemi basılı ortamdaki harfler; okuryazarlığın ise "şeyler"dir.
4. Okuma-yazmanın statik tanımlanması yapılmıştır; okuryazarlığın ise devam etmektedir (Kurudayıoğlu ve Tüzel, 2010).

Bilgi okuryazarlığı, üretilen bilgi ve yeniliklerin karmaşıklaştığı ve farklılaştığı çağdaş dünyada gerekliliği giderek artan ve hayat boyu eğitim için temel oluşturan bir beceri alanıdır. İçinde bulunulan çağa ister bilgi çağı denilsin ister başka bir adlandırma yapılsın, ihtiyaca dönük doğru ve yararlı bilgilere erişim, onları kullanma ile yeni ve doğru bilgi üretimi hayati bir öneme sahiptir. 21. yüzyıl becerileri sınıflamaları yapan araştırmacıların birçoğunun çalışmasında bir alt boyut olarak yer alan bilgi okuryazarlığının; siyasi otoriteler, eğitim örgütleri ve toplum nezdinde kabulü ve çocuklara kazandırılması daha sağlıklı bir gelecek için önemlidir. Önceki yüzyıllarda bilginin temel kaynağı olan yazılı kaynakları barındıran kütüphaneler bilgiye ulaşmanın merkezi iken, bugün bilgi okuryazarlığının birçok boyutundan yalnızca birine dönüşmüştür. Bu nedenle, kütüphanelerin değişen bilgi kavramı ve kaynakları karşısında yeni araç ve yöntemler geliştirmesi bir zorunluluktur. Çünkü artık diğer bilgi türlerindeki artışın yanında, basılı bilgi miktarı da her beş yılda ikiye katlanmaktadır (Bundy, 1999). Fakat burada dijital ortamların yok olma ihtimalinin kütüphanelerden daha fazla olduğu da unutulmamalıdır.

Bilgi okuryazarlığının öneminin daha fazla kavranmasına etki eden gelişme yirminci yüzyılın son çeyreğinde yeni bilgi teknolojilerinin ortaya çıkışı olmuştur (Rader, 2002). Bu gelişme daha çok dijital bilgi ortamlarını ön plana çıkarmıştır. Bu durum kütüphanelerin, basılı yayınların yanında dijital kaynakları da barındırmasının gerektiğinin kaçınılmaz olduğunu göstermektedir.

Bilgi okuryazarlığının önemi ve değeri anlaşıldıkça kuramsal ve uygulamalı araştırmalar da artmaktadır. Amerika’da yapılan bir araştırmada bilgi okuryazarlığı ile ilgili alıntılanan yayın oranının, 1996-2005 arası 6 kat arttığı tespit edilmiştir (Pinto, Cordon ve Diaz, 2010). Alanyazında erken çocukluk eğitime ilişkin bilgi okuryazarlığı çalışmaları az sayıda olup, bu kapsamda daha çok yükseköğretim ve ortaöğretime yönelik araştırmalara ağırlık verildiği görülmektedir. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru Amerikan Kütüphaneler Birliği’nin yayınladığı bir raporda “Bilgi Okuryazarlığını Geliştirmek İçin Fırsatlar” başlığı altında ilköğretim ve okulöncesi eğitimden hiç bahsedilmemekte, kütüphane merkezli bir gelişim ön görülmektedir (ALA, 1989). Ancak ikibinli yıllardan itibaren Amerika’da The Association for Supervision and Curriculum Development (ASCD) gibi kurumlar tarafından bilgi okuryazarlığının erken çocukluktan üniversiteye tüm öğrenme ortamlarına entegre edilmesi çağrısı yapılmıştır (Bawden, 2001). Bu çağrıdan yola çıkılarak, yaşamın temelini atıldığı erken çocukluk döneminde bilgi okuryazarlığına gereken önemin verilmesi gerektiği, bu sayede ilerleyen yıllarda daha etkin bir bilgi okuryazarı olunabileceği vurgulanabilir.

Bilgi okuryazarlığı ile ilgili kuramsal ve uygulamalı çalışmalara bakıldığında en fazla araştırmanın Amerika Birleşik Devletleri’nde yapıldığı belirtilmektedir (Tokarz & Bucy, 2019). Eisenberg ve Johnson’a (2002) göre bilgi okuryazarlığı altı aşamalı bir süreçtir. Bunlar bilgi ihtiyacının tanımlanması, bilginin araştırılması, bilgi kaynaklarının bulunması, bilgi kaynaklarının kullanılması, bilginin elde edilmesi ve iletilmesi ile bilginin değerlendirilmesi şeklinde sıralanmıştır. Kurbanoğlu ve Akkoyunlu (2002), modern anlamda bilgi okuryazarlığının; bilgiye ulaşma, onu değerlendirme, düzenleme ve paylaşmada teknolojiyi etkili olarak kullanmayı, başka bir deyişle bilişim okuryazarı olmayı da içerecek biçimde geniş kapsamlı olduğunu belirtmiştir. Çepni (2015) ise, temelde bilgi okuryazarlığının; kaynaklara (etik ve yasal yollardan) erişebilme, ulaşılan bilgileri yönetebilme ve değerlendirebilme ile bilgileri verimli bir şekilde kullanabilme olmak üzere üç boyutu olduğunu ifade etmiştir.

Türkiye’de yapılan bir çalışmada bilgi okuryazarlığı basamaklarını üç kategoride inceleyen Erdem ve Akkoyunlu (2002) bunları bilgiyi toplama, bilgiyi örgütleme ve bilgiyi sunma basamakları şeklinde ifade etmiştir. Bu sınıflama daha çok yetişkinler veya ortaöğretim seviyesi ve üzerindeki hedef kitleye hitap ediyor denilebilir. Bu kategorilere ait alt basamaklar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Bilgi Okuryazarlığı Basamakları (Erdem ve Akkoyunlu, 2002)

Basamaklar	Alt basamaklar
Bilgiyi toplama	Bilgi ihtiyacına dayalı olan problemi tanılama Problemin çözümü için gerekli bilgiyi belirleme Farklı bilgi kaynaklarından (basılı, elektronik) bilgiye erişme Erişilen bilgiyi değerlendirme Güvenilir ve doğru bilgiyi toplama
Bilgiyi örgütleme	Toplanan bilgileri ele alınan probleme uygun olacak biçimde seçme Seçilen bilgileri en uygun format içinde düzenleme Bilgileri önceki bilgilerle bütünleştirme

	Bilgileri probleme yanıt olacak biçimde ve anlam bütünlüğüne dikkat ederek örgütleme Çalışmayı raporlaştırma
Bilgiyi sunma	Bilgiyi gözden geçirme Hedef kitlenin özelliklerini belirleme Sunuş stratejisini belirleme Bilgileri anlam bütünlüğünü bozmadan özetleme Teknoloji desteğiyle sunma

Bilgi okuryazarlığı becerisinin gelişimine bakıldığında uzun yıllar altı aşamalı bir gelişim öngörülmüştür. Sheehy (2001) ve Eisenberg & Berkowitz'in (1998) birbirine benzer olarak ortaya koydukları bu aşamalar tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: İki Farklı Bilgi Okuryazarlığı Aşamaları (Aktaran: Polat, 2005)

Kaynak	Bilgi Okuryazarlığı Aşamaları
Eisenberg ve Berkowitz (1998)	1. Bilgi ihtiyacını tanımlama 2. Bilgiyi arama 3. Bilgi kaynakları bulma 4. Bilgi kaynaklarını kullanma 5. Bilgiyi iletme 6. Bilgiyi değerlendirme
Sheehy (2001)	1. Bilgiyi tanımlama ve anlam 2. Bilgi toplama ve depolama 3. Bilgiyi düzenleme 4. Bilgi analizi ve değerlendirmesi 5. Bilgiyi yorumlama ve sunma 6. Bilgiyi iletme ve işbirliği

Fakat artan bilgi birikimi, kaynaklar, iletme yolları ve farklılaşan yöntemler artık bu aşamaların sorgulanmasına neden olmuştur. Bilgi okuryazarlığı becerisi gelişen bireyler, hayatları boyunca ihtiyaç duyulan bilgiyi nasıl tespit edeceğini, o bilgiye nasıl ulaşacağını, bilginin nasıl kullanılacağını ve bilgiler arası ilişkiler yardımıyla yeni bilgilerin nasıl oluşturulacağını öğrenerek anahtar role sahip bir beceri edinirler. Bu açıdan özellikle yaşam becerileri ile ilgili öğrenmelerin büyük bir bölümünün gerçekleştiği erken çocukluk döneminde bilgi okuryazarlığı becerisini geliştirecek program ve yaklaşımların geliştirilerek çocuklara sunulması ve bunların sonuçlarının bilim dünyasına kazandırılması önemlidir.

Erken çocukluk döneminde çocuklar çevreleriyle olabildiğince etkileşime girerek etrafında bulunan nesne, durum, olay veya olguları duyu organları aracılığı ile tanımaya ve anlamlandırmaya çalışır. Bu süreçte, Ünal ve Akman'ın (2006) da ifade ettiği gibi, dünya ile ilgili bilgilerini olayları gözlemleyerek, araştırma içgüdülerini izleyerek, oynadıkları oyunların sonuçlarını ölçerek kısaca bilimsel süreçleri kullanarak edinirler. Piaget'nin belirttiğine göre çocuklar erken çocukluk döneminde bu bilimsel süreç becerilerini bilinçli şekilde kullanamamaktadır (Çepni vd., 2006; Günçe, 1971). Bu yönüyle çocuklar farkında olsalar da olmasalar da bilgiyi sistematik bir yolla edinmeye çalışmaktadır.

Bilgi okuryazarlığının boyutlarından biri olan bilgiye erişim amacıyla bilgi teknolojilerinin kullanımını giderek artmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, bilgi okuryazarlığı ile ilgili dinamiklere eğitim sürecinde yer verme oranının, akıllı tahtalar, tabletler,

bilgisayarlar, internet ve cep telefonları gibi araçların kullanımıyla giderek arttığı ve kaynaklara ulaşmanın hızlandığı söylenebilir. Bununla birlikte, London School of Economics'in (LSE) Avrupa genelinde çocukların dijital ortam kullanımına dair raporunda bu durumun uyku bozukluğu, yeme bozukluğu gibi temel alışkanlıklar başta olmak üzere birçok alanda riskler barındırdığının altı çizilmiştir (LSE, 2014). Okulöncesi dönem çocukları meraklı ve keşfetmeye açık olduğundan bu riskler fırsata dönüştürülerek, teknolojik imkanlar dengeli ve eğitsel amaçlı kullanılmalıdır. Yirmi birinci yüzyılın hemen başında, Akkoyunlu ve Tuğrul (2002) tarafından Türkiye'de 4-6 yaş çocukları üzerinde yapılan teknoloji okuryazarlığı araştırmasında, katılımcıların % 54'ünün yüksek düzeyde teknoloji okuryazarı olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, bilgi okuryazarlığı becerilerinde teknolojinin dikkatli kullanılması gereğini gözler önüne sermektedir.

Bilgi okuryazarlığı becerisi sadece öğrenciler için değil, toplumun tüm kesimleri için bir gerekliliktir (Kakırman-Yıldız, 2016). Katılımcı demokrasi, sosyal katılım, yaşam boyu öğrenme, yeni bilgi ve kavramların üretimi ile ulusal, toplumsal ve kişisel refahın artırılması için erken çocukluk döneminden başlamak üzere farklı eğitim kademelerinde çocuk veya öğrencilerin "bilgi okuryazarlığı" düzeyinin iyileştirilmesi bir ön şarttır. Bunun için hayatın ve eğitimin ilk basamağında bulunan okul öncesi dönem çocuklarında öncelikle "bilgi okuryazarlığı" farkındalığı sağlayıp bu alandaki beceri düzeyi artırılmalıdır. Kılıç'a (2018) göre bu beceri için bireylerin üniversiteye gitmeleri beklenmemeli, okul öncesi dönemden itibaren bilgi okuryazarlığı becerileri kazandırılmalıdır. Buradan hareketle küçük yaşlardan itibaren bilgi okuryazarlığı başta bilişsel gelişim olmak üzere, dil gelişimine ve sosyal-duygusal gelişime doğrudan, motor gelişime ve özbakım becerilerine ise dolaylı olarak katkı sağlayabilecek nitelikte bir beceri alanıdır.

Aldemir (2003) Türkiye'de bilgi okuryazarlığı ile ilgili ilk kuramsal çalışmanın 1998'de Gürdal tarafından ilk uygulamalı çalışmanın ise 2001'de Kurbanoğlu ve Akkoyunlu tarafından yapıldığını aktarmıştır. Hakkındaki çalışmalar her geçen gün artan bilgi okuryazarlığı becerisi aynı zamanda diğer yirmibirinci yüzyıl becerilerine temel oluşturma ve onları destekleme açısından da kritik bir öneme sahiptir. Bruce (1997) bilgi okuryazarlığı ile ilgili 7 farklı anlayışlar geliştirilebileceğini, tekil veya ilişkisel olarak bunların benimsenebileceğini savunmuştur. Bunlar bilgi süreci anlayışı, bilgi kaynakları anlayışı, bilgi teknolojisi anlayışı, bilgi kontrolü anlayışı, bilgi yayılımı anlayışı, bilgi inşası anlayışı ve bilgelik anlayışlarıdır. Eğitim programlarının bütünlükçü anlayışı ve modüler yaklaşımı sayesinde bu anlayışlar bir arada kullanıldığında ideal bir bilgi okuryazarlığının geliştirilebileceği iddia edilebilir. Bu çalışma kapsamında, bilgi okuryazarlığının döngüsel süreci, erken çocukluk dönemi için tanımlanmıştır. Bu bağlamda hangi aşamada hangi becerilere katkı sağlanabileceği araştırmacı tarafından ortaya konulan döngüsel süreç tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8: Bilgi okuryazarlığı süreci ile ilgili döngüsel süreç

Bilgi Okuryazarlığı Sürecinin Aşamaları	Süreçteki Döngüsel Beceriler
Bilgi ihtiyacını fark edip tanımlama	Farkındalık Problem çözme Tanımlama
Araştırmaya yönelme	Aktif katılım İşbirliği Sosyal beceriler
Araştırma yapma	Kaynağa ulaşma Teknolojiyi kullanabilme

Elde edilen bilgilerin doğruluğunu kontrol	Eleştirel düşünme Karşılaştırma
İfade etme ve soru sorma	İletişim Sorgulama
Bilgiyi paylaşma	Topluma ve çevresine karşı farkındalık Duyarlılık
Yeni bilgiler üretme	Yaratıcılık Analiz Sentez

Bilgi okuryazarlığı ile farkındalık düzeyi yüksek, yaşamın tüm yönleri ile ilgili bilgileri eleştirel bir gözle uygun yöntemlerle araştıran, sorgulayan ve düzenleyerek kullanan, elde ettiği bilgileri paylaşan, onlardan yeni bilgiler üreten bireyler yetiştirerek içinde bulunduğu çağa ayak uydurmaları ve katkı sağlamaları amaçlanmalıdır. Bu amacı gerçekleştirmek için okul öncesi eğitimden itibaren her öğretim seviyesine uygun bilgi okuryazarlığı becerileri programlarında kullanılacak standartlar oluşturulmalıdır. Bu çalışma erken çocukluk dönemi çocuklarının bu önemli ihtiyacına dikkat çekmek ve çözüm üretmek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden yararlanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013) nitel araştırmanın, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi yöntemlerden yararlanılan, algıların ve olayların doğal ortamında ve eksiksiz olarak ortaya çıkarılmasında kullanılan bir araştırma türü olduğunu ifade etmiştir. Gay, Mills & Airasian (2009) nitel araştırmaların temel özelliklerinin; amaçlı bir şekilde seçilen küçük bir çalışma grubu ile bu gruptan toplanan verilerin sayısal yorumlama içermemesi olduğunu vurgulamıştır.

Nitel araştırmalarda olgubilim, durum çalışması, kuram oluşturma, kültür analizi, eylem araştırması gibi farklı araştırma desenleri kullanılabilir. Bu çalışmanın konusuna uygun olduğundan kuram oluşturma yaklaşımı kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2013) kuram oluşturma yönteminde amacın bir olay ya da olguya ilişkin kuram geliştirme, süreci açıklayan kavram ve aşamaları ortaya çıkarmak olduğunu ifade etmiştir. Strauss ve Corbin'e (1994) göre kuram oluşturma bir fenomen hakkında tümevarımsal olarak oluşturulan ve sistematik adımların kullanıldığı bir nitel araştırma yöntemidir. Kuram geliştirmenin genel metodolojisi verilerde gömülü olan ve sistematik olarak toplanan bilgilerin analiz edilmesidir. Charmaz'a (2009) göre kuram geliştiren bir araştırmacı, yaptığı çalışmanın tümüyle nesnel olmadığını farkındadır.

Grounded Teori Metodolojisi, Gömülü Teori gibi adlandırmalara da sahip olan kuram oluşturma yaklaşımı; anlamlı verilerden elde edilen kategorilerin birleştirilip tanımlanması ve bir ürün olarak teori ortaya koyma işlemine dayanır (Arık & Arık, 2016). Willig'e (2013) göre kuram oluşturma stratejisinde kategoriler tanımlama, bunlar arasında bağlantılar oluşturma ve ilişkilerin kurulmasının ortaya koyulması sonucunda bir ürün olarak teorik ürünler oluşur. Bu süreçte karşılaştırmalı analiz, betimsel analiz, kuramsal örnekleme, kuramsal kodlama benzeri kendi stratejisine uygun anahtar stratejiler kullanır. Bu yaklaşımda temel amaç sosyal araştırmalarda elde edilen verileri temel alarak teori geliştirmektir. Bu çalışmada kuram oluşturma yaklaşımına dayalı olarak, okuryazarlık becerileriyle ilgili daha önce oluşturulmuş standart, boyut ve uygulamalar bir program veya sistemde bulunması gereken temel öğeler (5N

1K) bağlamında bilgi okuryazarlığı ile ilgili yapılan araştırmaları içeren kaynaklar, erken çocukluk dönemi çocuklarının gelişimsel özellikleri ve eğitim programları dikkate alınarak taranmış, elde edilen verilerden yola çıkılarak erken çocukluk döneminde bilgi okuryazarlığı becerilerine ait boyut ve standartlar (kazanım ve göstergeler) oluşturulmuştur.

Temel Veri Kaynakları

Araştırmanın evrenini, bilgi okuryazarlığı ile ilgili her türlü doküman (kitap, makale, rapor, proje, uygulama yazısı) oluşturmaktadır. Örneklem gömülü teori stratejisi ile, yapılan araştırmalarda kullanılan kuramsal örnekleme yöntemine uygun olarak daha özelleşmiş bir grup olan bilimsel araştırmalar, standartlar, ve bilimsel raporlardan oluşan kaynaklardan oluşmaktadır. Kuram oluşturma yöntemini kullanan araştırmacılarca kullanılan bu yaklaşımda araştırmanın örnekleme kuramın gelişim sürecindeki katkıya dayalı olarak seçilir. Bu hedefe dönük olarak konunun tüm yönleri veya herhangi bir bölümüyle ilişkili literatürde yer alan dokümanlar, içeriğine göre birbirini tekrar etme durumuna gelinceye dek örnekleme dâhil edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Kuramsal doyum yeni bulunan veriler daha önce bulunan ve belirlenen kategorilere uyduğunda oluşur ve veri toplama sürecinin tamamlandığını gösterir (İlgar ve İlgar, 2013). Buna göre bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilgili dokümanlar erken çocukluk dönemi çocuklarına ait bilgi okuryazarlığı standartlarını oluşturmak için bir program veya sistemin öğelerine cevap verinceye kadar incelenmiş, daha sonra bu öğelerin birbiriyle ilişkisi ve hiyerarşisi tasarlanmıştır. Her bir öge ile ilgili inceleme yapıldığı gibi yapının tamamıyla ilgili bütüncül bir inceleme de yapılmıştır. İnceleme işlemi kaynaklar birbirini tekrarlayana kadar devam etmiştir. Bu çalışmada dikkate alınan standartlara ait tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 9: Bu çalışmada dikkate alınan bilgi okuryazarlığı standartları

No	Yıl	Standart Kaynağının Adı	Üreten kurum/kuruluş veya kişi
S1	1996	Rubrics for the Assessment of Information Literacy	Denver State Library and Adult Education Office
S2	1998	Information Literacy Standards for Student Learning	American Library Association (ALA) & AECT
S3	1999	Information skills in higher education	Society for College, National and University Libraries (SCONUL)
S4	2000	Information Literacy Competency Standards for Higher Education	Association of College & Research Libraries (ACRL)
S5	2004	Australian and New Zealand information literacy framework	Australian and New Zealand Institute for Information Literacy (ANZIIL) & CAUL
S6	2006	Guidelines On Information Literacy For Lifelong Learning	International Federation of Library Associations (IFLA)
S7	2006	Achieving Information Literacy Standards	Canadian Association for School Libraries (CASL)
S8	2008	Information literacy: essential skills for the information age (Big6)	Michael B. Eisenberg
S9	2009	Standards for the 21st Century Learner	American Association of School Librarians (AASL)
S10	2009	Information Literacy Standards	Albemarle County Public School

Bilgi okuryazarlığı ile ilgili standartlar uzun zamandır kullanılmaktadır. Değişimin hızlandığı 2000'li yıllardan itibaren güncellenen bu standartlardan bu çalışma kapsamında ele alınanlarından en eskisi 1996 tarihli Denver State Library and Adult Education Office tarafından hazırlanan yönergedeki standartlardır. Sonrasında sırasıyla 1998'de Amerikan Kütüphane Derneği (ALA) ve Eğitim, İletişim ve Teknoloji Derneği (AECT), 1999'da Society for College, National and University Libraries (SCONUL), 2000'de Association of College & Research Libraries (ACRL), 2004'te Council of Australian University Librarians (CAUL) & Australian and New Zealand Institute for Information Literacy (ANZIIL), 2006'da International Federation of Library Associations (IFLA), yine 2006'da Canadian Association for School Libraries (CASL), 2008'de Eisenberg'in Big6 modeli, 2009'da American Association of School Librarians (AASL) ve yine 2009'da Albemarle County Public School (ACPS) tarafından,

hazırlanmış olmak üzere toplamda 10 standart ele alınmıştır. Bu kapsam 7 ulusal standart, 1 araştırmacılar tarafından hazırlanan model ve 2 de yerel ve hedef gruba ait standartlardan oluşmuştur.

Colorado Eğitim Birimine bağlı Denver State Library and Adult Education Office tarafından 1996'da hazırlanan Rubrics for the Assessment of Information Literacy adlı belgedeki yönerge ve standartların öğrenci, öğretmen ve kütüphane uzmanları için hazırlandığı belirtilmiştir. Ayrıca rubrik kısmında her bir gösterge 4 seviyede (in progress, essential, proficient, advanced) değerlendirilmiştir. (Denver State Library and Adult Education Office, 1996).

Amerikan Kütüphane Derneği (ALA) ve Eğitim, İletişim ve Teknoloji Derneği (AECT) tarafından 1998 yılında öğrenen tüm bireyler için bilgi okuryazarlığı standartlarını oluşturulmuştur. Bilgi okuryazarlığı, bağımsız öğrenme ve sosyal sorumluluk olmak üzere üç düzey ve bunlara ait alt düzeyler tanımlanmıştır. Standartlar bilgi ihtiyacını tanımlamaya, ilgili bilgi kaynaklarını tanımlamaya, bilgiyi değerlendirmeye, bilgilerin doğruluğunu, uygunluğunu ve kapsamlılığını belirlemeye, bilgiyi organize etmeye ve bilgiyi yaratıcı bir şekilde kullanmaya odaklanmaktadır (ALA & AECT, 1998).

Üniversite, Ulusal ve Üniversite Kütüphaneleri Derneği (SCONUL) 1999'da yedi başlıkta bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirici standartlar oluşturmuştur. Yükseköğretim için hazırlanan bu standartlar Bilgi Becerileri Modeli olarak adlandırılan ve içerisinde kütüphane becerileri ve bilgi teknolojisi becerilerini de içeren büyük yapının bir kısmıdır (SCONUL, 1999).

Association of College & Research Libraries (ACRL) tarafından 2000 yılında geliştirilen standartlar 5 başlık ve farklı sayılarda performans göstergelerinden oluşmaktadır. Yükseköğretim seviyesi için oluşturulan standartların her göstergesi için ayrıca çıktı içeriği de açıklanmıştır (ACRL, 2000).

Australian and New Zealand Institute for Information Literacy (ANZIIL) ve Council of Australian University Librarians (CAUL) tarafından 2004 yılında tanımlanan standartlar 6 aşamadan oluşmaktadır. Okuryazar birey üzerine odaklanan standartların ALA & AECT'nin standartları baz alınarak uyarlandığı belirtilmiştir. Ayrıca öğrenme çıktıları örneklerle desteklenmiştir (ANZIIL, 2004).

International Federation of Library Associations (IFLA) tarafından 2006'da hazırlanan standartlar kendinden önceki standartlara dayalı olarak geliştirilmiştir. Erişim, değerlendirme ve kullanım bileşenleri ve bunların alt bileşenlerinden oluşan standartlar bulunmaktadır (IFLA, 2006).

Canadian Association for School Libraries (CASL) tarafından 2006'da hazırlanan 8 standart bilgi okuryazarı öğrencilerin öğrenme çıktılarına odaklanmaktadır. Bu standartların altında farklı sayılarda göstergeler bulunmaktadır (CASL, 2006).

Eisenberg, (2008) tarafından üretilen bir model olan Big6 da standartlara yakın tanımlamalar içermesi nedeniyle bu kapsama dahil edilmiştir. Bu model; bilgi ihtiyacını tanımlama, arama stratejisi geliştirme, kaynaklar ve erişim, bilginin kullanımı, sentezlenmesi ve değerlendirilmesi olmak üzere altı aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalardan ilk dördünün basitleştirilmesiyle elde edilen Süper3, sekiz yaşına kadar olan çocuklar için yapılandırılmıştır.

American Association of School Librarians (AASL) tarafından ilk olarak 2007 yılında daha sonra 2009'da güncellenen 21. Yüzyıl öğrencileri için bilgi; becerileri, kaynakları ve araçlarına ait standartlar oluşturulmuştur. Oluşturulan 4 standardın her biriyle ilgili eylemsel beceriler, eğilimler, sorumluluklar ve değerlendirme boyutları tanımlanmıştır (AASL, 2009).

Daha dar kapsamlı bir örnek olması açısından Amerika Birleşik Devletleri'nin Virginia eyaletinde yaklaşık 14.000 öğrencinin bulunduğu bir bölge yönetimi olan Albemarle County Public School tarafından 2009'da oluşturulan standartlar da bu çalışmaya dahil edilmiştir. Öğrenme, düşünme ve çalışma becerileri ile anahtar kelimelerin eşlik ettiği standartlar anasınıfından 5. sınıfa kadar olan çocuklar için seviye seviye ayrılmıştır. ALA standartları baz alınarak anasınıfı öğrencileri için kütüphane merkezli 14 kazanım oluşturulmuştur (ACPS, 2009).

Bu standartların yanında bilgi okuryazarlığı becerileri ile ilgili doktora tezleri de çalışmanın kuramsal altyapısını desteklemek için kullanılmıştır. Ayrıca yararlanılan tezlerden yapılan çıkarımların standartlardan çıkarılanlarla benzeştiği görülmüştür. Türkiye'de yapılan lisansüstü tezlerden bu çalışma için seçilenler EK-1'de gösterilmiştir. Türkiye'de yapılan lisansüstü tezlerin dışında farklı ülkelerde yapılmış doktora tezlerinden de bu çalışma içinde yararlanılanlar EK-2'de gösterilmiştir. Bu kaynakların dışında bilgi okuryazarlığını müstakil olarak ele alan Türkçe kitaplara rastlanmamıştır. Bu alanda diğer ülkelerde yayınlanmış kitaplardan bu çalışmada yararlanılanların listesi EK-3'te verilmiştir.

Verilerin toplanmasında belge taramaya dayalı olarak betimsel tarama tekniğinden yararlanılmıştır. Bu teknik çerçevesinde dokümanlar literatürden çıkarılan dört temel tema olan bilgi farkındalığı, bilgiye erişim, bilgiyi kullanma ve bilgi üretimi temaları çerçevesinde gruplandırılarak ve ilişkilendirilerek incelenmiştir. Böylece erken çocukluk dönemi çocuklarına uygun bilgi okuryazarlığı standartları bu temalar kapsamında tanımlanmış ve detaylandırılmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Yıldırım ve Şimşek (2013), Lincoln ve Guba'nın nitel araştırmalarda niteliği arttırmak için belirli stratejiler oluşturduğunu; bu stratejilerde nicel araştırmalardaki geçerlilik ve güvenirlilik kavramlarına alternatif olarak iç geçerlilik yerine inandırıcılık, dış geçerlilik yerine aktarılabirlik, iç güvenirlilik yerine tutarlık ve dış güvenirlilik yerine teyit edilebilirlik gibi nitel araştırmanın doğasına uygun yeni kavramlar önerdiğini aktarmaktadır.

Bu araştırmada inandırıcılık kriterini sağlamak için toplanan verilerden elde edilen boyutlar ve kodlar ile bu verilerle ilgili yapılan yorumlara yönelik olarak bilgi ve belge yönetimi ve okul öncesi eğitim uzmanlarından görüş alınmıştır. Dış geçerliği sağlamak için kaynaklarda geçen bazı ilişkili ifadeler doğrudan aktararak verilmiştir. Aktarılabirlik özelliğine yönelik olarak, veriler, sonuçlar ve yorumlar çocuk gelişimi ve eğitim programları ve öğretim alan uzmanlarının değerlendirmesine sunulmuştur. Görüşü alınan uzmanlar bilgi ve belge yönetimi, okul öncesi eğitim, çocuk gelişimi ve eğitim programları ve öğretim alanlarındandır. Bu uzmanlardan bilgi ve belge yönetimi alanında olanlar biri profesör biri doçent iki öğretim üyesi; okul öncesi eğitim alanında olanlar biri profesör ikisi doçent üç öğretim üyesi; çocuk gelişimi alanında olanlar biri profesör biri doktor öğretim üyesi olan iki öğretim üyesi ile eğitim programları ve öğretim alanından bir doktor öğretim üyesi toplamda sekiz akademisyendir. Teyit edilebilirlik için literatür taraması sonucunda ele alınan nihai kaynaklar tablolar halinde sunulmuştur.

Nitel araştırma yönteminde geçerliğin oluşturulmasını sağlayan durum, araştırma alanına yatkınlık, yüz yüze görüşme yöntemi aracılığıyla detaylı bilgi toplama, gözlem aracılığıyla bilgi toplama, toplanan bilgilerin doğrulanması için alana tekrar giderek ek bilgi toplama imkanının var olmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışma kapsamında, daha önce farklı öğretim seviyelerindeki öğrenciler için oluşturulmuş literatür ve standartlardan betimsel tarama yöntemi kullanılarak doğrudan data toplandı ve verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Kaynaklardan

elde edilen erken çocukluk dönemi çocuklarının bilgi okuryazarlığı becerilerini destekleyecek boyutlar oluşturulmuş bunlarla ilgili ifadeler, kod isim verilerek alıntılanmıştır. Bu işlemler Patton'un (2014) da belirttiği gibi iki veya daha fazla uzmanın elde edilen nitel veriyi analiz etmesi şeklinde yapılan ve üçgenleme olarak ifade edilen teknikle gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analiz edilmesinde betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Betimsel analiz tekniğinin amacı, işlenmemiş verilerin okuyanın anlayıp ve istediği takdirde kullanmasını kolaylaştıracak bir forma dönüştürülmesidir. Betimsel analizde, toplanan veriler önceden belirlenmiş olan temalar göz önünde bulundurularak özetlenip yorumlanır. Bu yöntemde, görüşme yapılan ya da gözlemlenen kişilerin eğilimlerini çarpıcı bir şekilde yansıtmak için doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilir (Altunışık, Coşkun, Yıldırım & Bayraktaroğlu, 2001; Yıldırım & Şimşek, 2013). Betimsel analizinin temel yapısında ilk defa veya alandan belirlenen temalar çerçevesinde elde edilen verilerdeki benzer öğeleri, oluşturulan kavram ve kodlarla çerçeveleyerek yararlanıcıların anlayabileceği şekilde organize edip yorumlama bulunmaktadır. Bu işlemler; temaların oluşturulması, verilerin kodlanması, tema ve kodlardan bulguların tanımlanması ile bulguların yordanması şeklinde dört aşamadan oluşur. Bu çalışma sürecinde oluşturulan her bir bilgi okuryazarlığı teması ile ilgili kaynaklardan çıkarılan ifadelerle göre kodlar oluşturulmuş, kodlardan elde edilen bulgular tablollaştırılarak yorumlanmıştır. Bu yorumlamalardan elde edilen ve çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkan boyut, kazanım ve göstergeleri, eski adıyla kütüphane becerileri modern tabiriyle bilgi okuryazarlığı becerileriyle ilgili yapılan her türlü çalışmayı içeren kaynaklardan elde edilen bilgiler şekillendirmiştir.

Bu çalışmada, bir program veya sistemin temel dinamiklerini temsil eden her bir soru alanı altındaki (“Bilgiyi niçin ediniz?” “Edinilecek bilgi nedir?”, “Bilgi nasıl edinilir/kullanılır/üretilir/paylaşılır?”, “Nerelerde bilgi edinilir?”, “Ne kadar/zaman bilgi edinilir?”, “Kimden/kim aracılığıyla bilgi edinilir?”) öğeleriyle ilgili teorik bilgilerle, literatürde daha önce farklı yaş grubu ve öğretim seviyelerindeki çocuklar için oluşturulmuş boyut, standart ve uygulamalardan taranarak elde edilen olgu ve beceriler gruplanmış, çözümlenmiş, uyarlanmış ve transfer edilerek ilk defa oluşturulmuştur. Gruplanan, çözümlenen, uyarlanan ve transfer edilerek ilk defa oluşturulan olgu ve beceriler erken çocukluk dönemi çocuklarının bilgi okuryazarlığı standartlarını inşa etmek (kuramını oluşturmak) üzere her bir boyut (bilgi okuryazarlığı beceri boyutu) altında kazanım ve gösterge haline getirilerek belli bir program sistematığı oluşturulmuştur. Son olarak her bir boyutun altında bulunan kazanım göstergeler basitten karmaşığa, kolaydan zora ve birbirinin üstüne bina edilecek şekilde beceri geliştirme adımları ortaya çıkarılmıştır.

Bulgular

Temel karakteristikler

İnsan yaşamının ilk eğitim basamağı olan erken çocukluk eğitiminde daha basit ve küçük adımlarla ilerlemenin temel ilke olduğu düşünüldüğünde erken çocukluk dönemi öğrencileri için bilgi okuryazarlığı gelişimi için on basamaklı bir gelişim ortaya çıkarılmıştır. Erken çocukluk dönemi öğrencileri için bilgi okuryazarlığı becerisinin basamakları araştırmacılar tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Bilgi ihtiyacının farkına varma
2. Bilgi ihtiyacını tanımlama
3. Bilgi kaynaklarını/bilgi merkezlerini öğrenme
4. Bilgiye erişim araçlarını öğrenme ve kullanma
5. Bilgiyi araştırma yöntemlerini öğrenme
6. Bilgi sembollerini okuma yazma
7. Bilgiyi elde edip kaydetme
8. Elde edilen bilginin doğruluğunu kontrol etme
9. Elde edilen doğru bilgiyi istenilen şekilde düzenleme
10. Düzenlenmiş bilgiyi kullanma
11. Bilgiyi kaynağını belirterek paylaşma
12. Yeni bilgi/ler üretme

Bilgi okuryazarlığı ve boyutları bağlamında yapılan çalışmalar ile erken çocukluk dönemi çocuklarının gelişim özelliklerini içeren çalışmalar ilişkilendirilerek incelenmesi, ayrıca öğretim elemanı görüşlerinin dikkate alınması sonucunda bu dönem çocukları için bilgi okuryazarlığı kapsamında bilgi ihtiyacı, bilgiye erişim, bilgi kullanımı ve bilgi üretimi şeklinde dört boyut ortaya konulmuştur. Bu boyutların tema olarak kullanıldığı bir analiz ortaya çıkmıştır. Erken çocukluk dönemi çocukları için oluşturulan bilgi okuryazarlığı aşamaları ve temalar (boyutları) Tablo 10’da gösterilmiştir. Bu aşamadan sonra literatürde daha önce oluşturulmuş bilgi okuryazarlığı standartları analiz edilerek okul öncesi dönem çocuklarına uygun çıkarımlarda bulunulacaktır.

Tablo 10: Erken çocukluk dönemi bilgi okuryazarlığı aşamaları ve temalar

No	Aşama	Tema (Boyut)
1	Bilgi ihtiyacının farkına varma	Bilgi İhtiyacı
2	Bilgi ihtiyacını tanımlama	
3	Bilgi kaynaklarını/bilgi merkezlerini öğrenme	Bilgiye Erişim
4	Bilgiye erişim araçlarını öğrenme	
5	Bilgiyi araştırma yöntemlerini öğrenme	
6	Bilgi sembollerini okuma yazma	
7	Bilgiyi elde edip kaydetme	Bilgiyi Kullanma
8	Elde edilen bilginin doğruluğunu kontrol etme	
9	Elde edilen doğru bilgiyi istenilen şekilde düzenleme	
10	Düzenlenmiş bilgiyi kullanma	
11	Bilgiyi paylaşma	
12	Yeni bilgi/ler üretme	Bilgi Üretimi

Bilgi İhtiyacı Teması

Bilgi okuryazarlığı sürecini Erdem ve Akkoyunlu (2002) yaş belirtmeden “amaçlı bilgi arama” ile başlatmaktadır. Oysa genç ve yetişkinlerin aksine erken çocukluk döneminde çocuklar çoğunlukla hangi bilgiye ihtiyaç duyduklarının bile farkında değildirler. Bu nedenle erken çocukluk döneminde çocukların özellikle bilişsel yapısı dikkate alınarak çevreden gelen uyarıcıları algılama bu yolla ihtiyaçlarının ve ilgilerinin farkına varma bilgi okuryazarlığı becerilerinde ön planda tutulmalıdır.

Erken çocukluk döneminde bireyler birçok kavram ile ilgili ilk deneyimlerini oluştururlar. İlgi alanları belirgin değildir. Var olan ilgi alanları çok kısa sürede değişebilir ve yerine yenileri gelebilir. İlgi ve istekleri doğrultusunda yöneldikleri alanlara ait bilgiler başta olmak üzere yaşamını devam ettirmesi için ihtiyaç duyduğu tüm temel yaşam

becerilerinin bilgisi bilgi ihtiyacı boyutunda bulunur. Bu boyutta birey öncelikle bilgi ihtiyacının farkına varır. Sonrasında ise ihtiyacını karşılayacak bilginin ne olduğuna karar verir.

Bilgiye Erişim Teması

Çocukların her türlü bilgiye hangi yolları izleyerek, nerede, nasıl, kiminle ve hangi araçlarla eriştikleri bu boyutta değerlendirilir. Bu boyut kapsamında bilgiye erişim kanalları, bilgi kaynakları ve bilgiye erişim yöntemleri bulunmaktadır. Erken Çocukluk döneminde bireyler en yakınından başlamak üzere her “şey”i bilgi kaynağı olarak ele alabilir. Taklit gibi bir beceriyle birçok “şey”den bilgiye erişim yöntemi öğrenebilir. Erken çocukluk döneminde alfabe öğrenimi olmasa da çocuklar farklı alanlarla ilgili bilgilere ait sembollerini okumasını öğrenebilir. Ayrıca resimleme yöntemiyle bu bilgileri yazmasını öğrenebilir. Çocukların bilgiyi kullanabilmesi için öncelikle kayıt altına alması gerekir. Kayıt işlemi yazı, ses, görüntü vb. yollarla çocuklar tarafından yapılabilir.

Bilgiyi Kullanma Teması

Çocukların elde ettikleri bilgiyi nerede, ne zaman, kiminle veya kime/neye karşı, nasıl ve ne kadar kullanacakları bu boyutta değerlendirilmiştir. Bu boyut kapsamında ihtiyaç duyulması halinde elde edilen bilgilerin karşılaştırılması ve doğruluğunun teyit edilmesi, bilginin kullanımında uyarılma gereksinimi, bilginin her türlü ortamda başkalarıyla paylaşımının nasıl olması gerektiği bulunmaktadır.

Bilgi Üretimi Teması

Erken çocukluk döneminde bireyler bilgileri genellikle hazır olarak alırlar fakat öğrenmede kalıcı olan ise kendilerinin keşfetmesidir. Keşfedilen bilgiler daha sonra bilgiler arası ilişkilerin kavranmasında önemli roller üstlenebilmektedir. Literatürde diğerlerine göre daha az yer verilen bilgi üretimi çocuklarda yaratıcılık ve bilimsel araştırmanın gelişimi için önemli bir beceri olarak görülebilir. Çocuklar öğrendikleri bilgiler ile yeni bir bilgi üretebilir veya oluşturdukları yeni nesne, olay veya durumları adlandırmaları bu boyutta değerlendirilebilir. Bu boyut kapsamında üstbilişsel beceriler yoluyla bilgi üretimi, farklılaştırılmış veya üretilmiş nesne, olay veya durumları kavramsal olarak ifade etme bulunmaktadır.

Bilgi okuryazarlığı programlarının geliştirilmesinde; hedef grup, amaçlar (kazanımlar), yöntemler ve araçlar olmak üzere dört temel bileşenden bahsedilebilir. Bu çalışmanın odağında bulunan standartlar ilgili programlardaki amaçlara (kazanımlara) karşılık gelmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmada farklı eğitim kademelerine uygun standartlar incelenerek erken çocukluk dönemi çocukları için kazanım göstergeler oluşturulacaktır. Yukarıda bahsedilen bilgi ihtiyacı, bilgiye erişim, bilgiyi kullanma ve bilgi üretimi temaları çerçevesinde elde edilen verilerden yola çıkılarak ortak ifadeler kodlanmıştır. Bu kodlar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11: Bilgi okuryazarlığına ait temalardan oluşturulan kodlar

Tema (Boyut)	Kaynaklar	Kodlar
Bilgi İhtiyacı (Bİ.)	S1, S2, S3, S5, S6, S7	Bİ.1. Bilgi ihtiyacını fark etmek
	S1, S2, S4, S5, S6, S8, S9, S10	Bİ.2. Ne tür bilgiye ihtiyacı olduğunu bilmek
Bilgiye Erişim (BE.)	S2, S3, S5, S6, S7, S8	BE.1. Bilgi kaynaklarını bilmek
	S1, S3, S4, S6, S7, S8, S9, S10	BE.2. Bilgiye nasıl erişeceğini bilmek
	S1, S4, S5, S6, S7, S8, S9, S10	BE.3. Elde ettiği bilgiyi okuyup yazmak
Bilgiyi Kullanma (BK.)	S1, S4, S5, S7, S8, S9, S10	BK.1. Elde ettiği bilginin doğru olup olmadığını araştırmak
	S1, S2, S3, S4, S5, S6, S7, S9, S10	BK.2. Elde ettiği bilgiyi nasıl kullanacağını bilmek
	S1, S2, S3, S4, S5, S6, S7, S9, S10	BK.3. Elde ettiği bilgiyi paylaşmak
Bilgi Üretimi (BÜ.)	S1, S2, S3, S4, S5, S7, S9, S10	BÜ.1. Sahip olduğu bilgileri kullanarak yeni bilgi üretmek

Tablo 11’de görüldüğü gibi bilgi ihtiyacı teması altında “bilgi ihtiyacını fark etmek” ve “ne tür bilgiye ihtiyacı olduğunu bilmek” olarak ifade edilen kodlar üretilmiştir. Bu kodlardan birincisi altı, ikincisi ise sekiz standartta bulunan ifadelerden yola çıkılarak üretilmiştir. Bu kodlara ait ifadelerden bazıları doğrudan şu şekildedir:

Bİ.1.: Kariyer ilgileri, toplumsal katılım, sağlık sorunları ve dinlenme gibi kişisel refahın çeşitli boyutlarıyla ilgili bilgiye ihtiyaç duyar. (S2)

Bİ.1.: Bilgi ihtiyacını tanıma becerisi (S3)

Bİ.1.: Bilgi ihtiyacını tanıy (S5)

Bİ.1.: İlgilendiğiniz konuları keşfedin (S1)

Bİ.2.: İhtiyaç duyulan bilginin niteliğini ve kapsamını belirler (S5)

Bİ.2.: Bilgi almak ve üretmek için gruplara etkin bir şekilde katılır. (S10)

Bİ.2.: Hangi bilgilerin gerekli olduğuna karar verin (S1)

Bİ.2.: Bilgi ihtiyacını tanımlar veya tanıy (S6)

Bilgiye erişim teması altında “bilgi kaynaklarını bilmek”, “bilgiye nasıl erişeceğini bilmek” ve “elde ettiği bilgiyi okuyup yazmak” olarak ifade edilen kodlar üretilmiştir. Bu kodlardan birincisi altı, ikincisi ve üçüncüsü ise sekiz standartta bulunan ifadelerden yola çıkılarak üretilmiştir. Bu kodlara ait ifadelerden bazıları doğrudan şu şekildedir:

BE.1.: Galeriler, müzeler ve kütüphaneler gibi kültürel kaynakları gösterir (S7)

BE.1.: Gösterge 4. Çeşitli potansiyel bilgi kaynaklarını tanımlar. (S2)

BE.1.: Tüm olası kaynakları belirle (S8)

BE.1.: Hem basılı hem de basılı olmayan uygun kaynak türleri hakkında bilgi (S3)

BE.2.: Seçilen bilgi kaynaklarına erişir (S6)

BE.2.: Uygun arama tekniklerini geliştirmek (S3)

BE.2.: Kaynakları bul (zihinsel ve fiziksel olarak) (S8)

BE.2.: Sorulara cevap arayın (S1)

BE.3.: Bilgileri kopyalama (S1)

BE.3.: Bulunan bilgileri seçer ve alır (S6)

BE.3.: Yeni anlayışları etkili bir şekilde iletmek için yazma ve konuşma becerilerini kullanır (S9)

BE.3.: Yeni anlayışları ifade eden ürünler yaratmak için yazma sürecini, medya ve görsel okuryazarlığı ve teknoloji becerilerini kullanın (S9)

Bilgiyi kullanma teması altında “elde ettiği bilginin doğru olup olmadığını araştırmak”, “elde ettiği bilgiyi nasıl kullanacağını bilmek” ve “elde ettiği bilgiyi paylaşmak” olarak ifade edilen kodlar üretilmiştir. Bu kodlardan birincisi yedi, ikincisi ve üçüncüsü ise dokuz standartta bulunan ifadelerden yola çıkılarak üretilmiştir. Bu kodlara ait ifadelerden bazıları doğrudan şu şekildedir:

BK.1.: Bilgileri kaynağından doğrular. (S7)

BK.1.: Bilgi okuryazar olan öğrenci, diğer bireyler, konu uzmanları ve/veya uygulayıcılar ile söylem yoluyla bilginin anlaşılmasını ve yorumlanmasını doğrular (S4)

BK.1.: Fikirleri kendi ilgi alanlarınıza, önceki bilgi ve deneyimlerinize bağlayın (S9)

BK.1.: Tüm bilgilerin geçerliliği ve doğruluğunu sorgulayarak eleştirel bir duruş sergileyin (S9)

BK.2.: Alınan bilgileri gruplandırır ve düzenler (S6)

BK.2.: Kaynakların çeşitli amaçlar için yaratıldığını kabul edin (S9)

BK.2.: Bilgiyi nasıl kullanacağınıza belirleyin (kabul edin, reddedin, değiştirin) (S9)

BK.2.: Çok çeşitli öğrenme ve kişisel soruları çözmek için bilgi uygular (S7)

BK.3.: Fikri mülkiyet haklarına saygı gösterir. (S2)

BK.3.: Bilgi ve yeni anlayışları etkin bir şekilde iletir (S5)

BK.3.: Gruba faydalı bilgiler sunun (S1)

BK.3.: Bilgi okuryazar olan öğrenci, ürün veya performansın iletilmesinde bilgi kaynaklarının kullanımını kabul eder (S4)

Bilgi üretimi teması altında “sahip olduğu bilgileri kullanarak yeni bilgi üretmek” olarak ifade edilen kod üretilmiştir. Bu kod, sekiz standartta bulunan ifadelerden yola çıkılarak üretilmiştir. Bu koda ait ifadelerden bazıları doğrudan şu şekildedir:

BÜ.1.: Dengeli ve farklı bakış açılarına sahip yeni bilgiler oluşturur. (S7)

BÜ.1.: Kaliteli ürünler yaratın (S1)

BÜ.1. Yeni bilgilerin oluşturulmasına katkıda bulunarak mevcut bilgileri sentezleme ve geliştirme becerisi (S3)

BÜ.1.: Bilinen hikayeleri (başlangıç, orta ve bitiş) farklı şekillerde ifade eder. (S10)

Genel olarak bakıldığında bilgi ihtiyacı temasıyla ilgili iki kod, bilgiye erişim ile ilgili üç, bilgiyi kullanma ile ilgili üç ve bilgi üretimi ile ilgili bir kod olmak üzere toplamda 9 kod üretilmiştir. Bu kodların kaynak olarak ele alınan on standartta bulunma oranı ortalama 7,6’dır.

Tartışma ve Sonuç

Bilgi okuryazarlığı tanımları içerisinde kullanılacak ortak kavramlar; bilgi ihtiyacı, bilgi kaynakları, bilgiye erişim, bilgiyi değerlendirme, bilgiyi kullanma, bilgi paylaşımı ve etik yönü ile bilgi üretimi olarak ifade edilmektedir (Lubans, 1981; Snavely & Cooper, 1997;

Spitzer, Eisenberg & Lowe 1998;ALA, 2000; Kapitzke 2001; Neely, 2002; Houff 2002; Owusu-Ansah 2003; Rader, 2002; Polat, 2005). Bu boyutlar her yaştan insanın farklı düzeylerde gerçekleştirdiği genel becerileri içermektedir. Yaş, gelişim seviyesi, içinde yaşanılan kültür, eğitim seviyesi gibi birçok faktör nedeniyle farklılaşmış gruplar için o grubun özelliklerine uygun amaçlar belirlenerek gruplara özel seviyeler oluşturulmalıdır. Bazı gruplarda, grubun gelişim özellikleri nedeniyle bazı boyutlar olmayabilir. Bunun yanında genel olarak gruplar arasında kolaydan zora, yakından uzağa ve basitten karmaşığa gibi eğitsel ilkeler doğrultusunda seviyelendirme söz konusu olmalıdır. Alanyazında erken çocukluk dönemine ilişkin herhangi bir bilgi okuryazarlığı ya da alt boyutları ile ilgili standarda rastlanmadığından, bu dönem çocuklarının gelişim seviyesi dikkate alınarak bir boyutlandırma ve ardından bu boyutlara uygun standart oluşturma ihtiyacı bulunmaktadır.

Bilgi ihtiyacı boyutu üzerinde çalışan birçok araştırmacı (Kuhlthau, 1990; Eisenberg & Berkowitz, 1998; Marchionini, 2004) vardır. Bunlardan en dikkati çeken Kuhlthau'nun Bilgi Arama Süreci Modeli (Information Search Process Model); bir bilgi ihtiyacının başlatma veya algılama, konu seçimi veya bilgi edinme yaklaşımı, daha iyi bir anlayış elde etmek için gerekli bilgilerin kullanılması, odaklanmış bilgi ihtiyacının oluşturulması, ilgili bilgilerin toplanması ve bilgiyi aramanın sonlandırılması olmak üzere altı aşamalı bir süreç öngörmektedir. Fakat erken çocukluk dönemi çocukları daha basit ve daha az adımlarla içinde bulunduğu bilgi ihtiyacını fark etme ve bunu bilinçli olarak herhangi bir şekilde ifade etmesi beklenmelidir. Burada basitçe çocuğun meraklılık gibi duygusal ve düşünsel; beş duyu organıyla etkileşime açık olma gibi fiziksel eylem ve stratejiler yürütmesi beklenir. Dolayısıyla Bruce'un (1997) da belirttiği gibi çocukların farklı ihtiyaç durumlarında bilgileri deneyimledikleri ve kullandıkları çeşitli yollara cevap vermesi açısından bilgi okuryazarlığı öğreniminde ilişkisel yaklaşımı ön plana çıkarmak daha verimli olabilir. Buradan yola çıkarak "bilgi ihtiyacını fark etmek" kodundan "bilgi ihtiyacını fark eder", diğer kod olan "ne tür bilgiye ihtiyacı olduğunu bilmek"ten ise "ne tür bilgiye ihtiyacı olduğunu bilir" kazanımları üretilmiştir. Bu kazanımlara ait göstergeler Tablo 12'te tanımlanmıştır.

Tablo 12: Bilgi ihtiyacı boyutuna ilişkin oluşturulan kazanım ve göstergeler

Boyut	Kazanım	Göstergeler
Bilgi İhtiyacı	Bilgi ihtiyacını fark eder	Verilen bir durumda olağan dışı durumu ifade eder
		Verilen bir durumda ne yapılması gerektiğini ifade eder
	Ne tür bilgiye ihtiyacı olduğunu bilir	İhtiyaç duyduğu bilgiyi ifade eder
		İhtiyaç duyduğu bilgi ile ilgili soru sorar

Bilgiye erişim boyutunda bugün artık medya araçları bebeklikten itibaren çocukları çepeçevre sarmaktadır. Hatta Bradley'nin de (2013) belirttiği gibi modern bilgi erişimimiz ve kullanımımızın çoğu, araçların kendisinin ilgi odağı haline geldiği teknolojiyi içermeye başlamıştır. Heil'e (2005) göre ortaöğretim öğrencileri interneti genellikle ilk bilgi seçeneği olarak kullanmaktadırlar. Artık hegomonik hale gelen bu durum karşısında küçük çocuklar, farklı bilgi kaynakları olan meslek mensupları, doğal ortamlar, kurumlar, basılı materyallerin bulunduğu ortamlarda da etkileşimde bulunabilmelidir. Bu bağlamda Polat (2005) yüksek lisans öğrencilerinin bile bazen doğru bilgi kaynağı bulmakta zorlandıklarını ortaya çıkarmıştır. Çocukların bilgiye erişimde bu kaynaklara ait arama yöntemlerini defalarca tecrübe etmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Zira artan bir şekilde çocuk-medya etkileşimi çocukların birçok yönden sağlıksız gelişmesine neden olmaktadır (LSE, 2014). Burada sayılan kaynaklar veya yöntemlerle bilgiye erişen çocukların önünde bilgiyi kullanmaya geçmeden önce önemli bir beceri olan okuyup yazmak durmaktadır. Bu konuda

öğretmenlerin, çocuklarına karşı kullandıkları öğretim yaklaşımlarını iyileştirmek için onların nasıl öğrendiklerinin farkında olmaları başka bir ifade ile öğrenme stillerini fark etmeleri gerekir.

Çocuklar toplumsal yaşamdaki birçok bilgiye ait sembolü merakları sayesinde öğrenmekte ve okuyabilmektedir. Örneğin rakamlar, sağlık sektörüne ait semboller, elektronik araçlardaki açma/kapama sembolleri gibi birçok bilgi taklit yoluyla öğrenilmektedir. Yazma konusunda ise erken çocukluk döneminde kalem tutma becerileri sayesinde gördüğü bilgiyi hem olduğu gibi kopyalamak hem de ürettiği kendine has sembollerle kayıt altına almak mümkündür. Dahası medya araçlarıyla fotoğrafını, videosunu veya ses kaydını almak artık çocukların üstesinden geleceği beceriler arasındadır. Buradan yola çıkarak “bilgi kaynaklarını bilmek” kodundan bilgi kaynaklarını bilir, “bilgiye nasıl erişeceğini bilmek” kodundan “bilgiye nasıl erişeceğini bilir” ve “elde ettiği bilgiyi okuyup yazmak” kodundan eriştiği bilgiyi okuyup yazar” kazanımları oluşturulmuştur. Bu kazanımlara ait göstergeler Tablo 13’te tanımlanmıştır.

Tablo 13: Bilgiye erişim boyutuna ilişkin oluşturulan kazanım ve göstergeler

Boyut	Kazanım	Göstergeler
Bilgiye Erişim	Bilgi kaynaklarını bilir	İhtiyaç duyduğu bilgiyi arayabileceği basılı materyalleri söyler
		İhtiyaç duyduğu bilgiyi arayabileceği medya araçlarını söyler
		İhtiyaç duyduğu bilgiyi arayabileceği kurum veya kuruluşları söyler
		İhtiyaç duyduğu bilgiyi sorabileceği meslek mensuplarını söyler
		İhtiyaç duyduğu bilgiyi arayabileceği doğal ortamları söyler
	Bilgiye nasıl erişeceğini bilir	Bilgiyi arama motorları yoluyla (ses, resim, barkod oku(t)ma) arar
		İhtiyaç duyduğu bilgiyi ilgili kişilere sorarak arar
		İhtiyaç duyduğu bilgiyi ilgili kurum veya kuruluşa (müze vb) giderek arar
		İhtiyaç duyduğu bilgiyi ilgili yer ve konumda duyu organları aracılığıyla arar
	Eriştiği bilgiyi okuyup yazar	Elde ettiği bilgiyle ilgili sembolleri okur
		Elde ettiği bilgiyle ilgili sembolleri çizer
		İhtiyaç duyduğu bilgiye eriştiğinde kaydeder

Bilgiyi kullanma teması çok geniş bir bakış açısıyla değerlendirilmelidir. Öğrenilen bilginin günlük hayata katkısı, saklanması ve değeri yanında sonraki bilgileri edinmeye, onlarla ilişkilendirilmeye ve kullanımda yöntemleşmeye yardımcı olması bakımından da dikkate alınmalıdır. Kütüphaneciler diğer okuryazarlık türlerinden bağımsız bir şekilde bireylerin bilginin doğası ve kullanımı hakkında daha derin bir anlayış ve düşünme gerekliliğini savunurlar (Bradley, 2013). Bu bağlamda Australian Library and Information Association (ALIA) bilgi kullanma ve üretmenin hem içinde bulunulan toplumda ekonomik, demokratik ve kültürel değerlere hem de kişisel, sosyal, mesleki ve eğitsel hedeflere ulaşmak için önemine vurgu yapmıştır (ALIA, 2001). Bilgi kullanımının önemini yanında nasıl bir yol izleneceği de önemlidir. Kasowitz-Scheer ve Pasqualoni, (2002) bilgi kullanımı için çocuklara eleştirel ve analitik düşünme becerilerinin öğretilmesi gerektiğini savunmuştur. Halihazırda bu düşünme becerileri birçok eğitim programının temel aldığı yaklaşımlar içinde olduğu ve özellikle erken çocuklukta daha basit bir yapıda bilgi okuryazarlığı temelini atılması öngörüldüğü için ayrıca verilmesine gerek duyulmayabilir. Ayrıca araştırmacıların belirttiği gibi ilkökulda bile referans vermeden kopyala yapıştır davranışlarıyla bilgi üretmeye ve paylaşmaya çalışan öğrencilerin (Bowler, Large & Rejskind, 2001) oluşmaması için etik kuralların küçük yaşlardan itibaren benimsenmesi gerekir.

Piaget, çocukların küçük yaşlardan itibaren birçok kavramı/bilgiyi'nin şema metaforu gereğince organize ettiğini ve bilişsel olarak kullandığını belirtir (Piaget, 1952). Dolayısıyla bilginin alanından bağımsız bir şekilde doğruluğunu sorgulama, yaşamın tüm yönlerinde ve alanlarında kullanma ve başka bilgiler için araçlaştırma, kaynağına saygı göstererek paylaşma becerisi çocuklarda geliştirilmelidir. Ayrıca Bruce (1997) tarafından bilgi okuryazarlığı ile ilgili farklı pedagojik yaklaşımlar olarak tanımlanan davranışçı, yapılandırmacı ve ilişkisel yaklaşımların ayrı ayrı kullanılmasının çocuklarda bilgiyi kullanma becerilerini daha fazla geliştireceği söylenebilir. Buradan yola çıkarak “elde ettiği bilginin doğru olup olmadığını araştırmak” kodundan “bilginin doğruluğunu test eder” kazanımı; “elde ettiği bilgiyi nasıl kullanacağını bilmek” kodundan “bilgiyi nasıl kullanacağını bilir” kazanımı; “elde ettiği bilgiyi paylaşmak” kodundan “elde ettiği bilgiyi paylaşır” kazanımı üretilmiştir. Bu kazanımlara ait göstergeler Tablo 14’te tanımlanmıştır.

Tablo 14: Bilgiyi kullanma boyutuna ilişkin oluşturulan kazanım ve göstergeler

Boyut	Kazanım	Göstergeler
Bilgiyi Kullanma	Bilginin doğruluğunu test eder	Elde ettiği bilginin doğruluğunu ilgili kişilerden sorar
		Bilginin doğruluğunu bulduğu kaynağın dışında bir kaynakla karşılaştırır
		Bilgiyi –niteliğine göre farklı şekillerde- deneyimleyerek test eder
	Bilgiyi nasıl kullanacağını bilir	Elde ettiği bilgiyi okulda nasıl kullanacağını söyler
		Elde ettiği bilgiyi evde nasıl kullanacağını söyler
		Bilgiyi ev ve okul dışında günlük hayatta nerede/nasıl kullanacağını söyler
Elde ettiği bilgiyi paylaşır	Elde ettiği bilgiyi ilgili yer ve zamanda kaynağını belirterek paylaşır	
	Elde ettiği bilgiyi medya araçlarında kaynağını belirterek paylaşır	

Bilgi üretimi teması çocuklar için tartışılabilir bir yapıdadır. Çünkü çocuklardaki bireysel farklılıkların yetenek, beceri, üretkenlik gibi bilişsel kapasiteleriyle doğrudan ilgili birçok faktörden etkilendiği açıktır. Tüm bu farklılıklar ve faktörlere rağmen Mokhtar ve arkadaşlarının da (2010) belirttiği gibi çocuklar bireysel veya grup olarak bilgi arama, paylaşma ve oluşturmaya dahil olduklarında etkileşimlerinden birçok fikir ve ürün ortaya çıkarabilirler. Buradan hareketle çocuklarda var olan merak, keşif ve yaratıcılık potansiyeli ile benzetme, ilişkilendirme, ekleme, düzenleme gibi doğal manipülasyonlarla önceki bilgilerinden yeni bilgiler üretmeleri sağlanabilir. Özellikle gerçek nesnelere de dahil birçok oyun materyali ve hayal güçleriyle çocuklar basit anlamda yeni bilgiler üretebilirler. Bilgi okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesinde erken çocukluk döneminde özerkleşen çocuklarda Grant’ın da (2002) belirttiği gibi proje tabanlı öğretim kişisel olarak anlamlı ürünler ortaya çıkarmalarında etkili olabilir. Buradan hareketle “sahip olduğu bilgileri kullanarak yeni bilgi üretmek” kodundan “sahip olduğu bilgileri kullanarak yeni bilgiler üretir” kazanımı oluşturulmuştur. Bu kazanıma ait göstergeler Tablo 15’te tanımlanmıştır.

Tablo 15: Bilgi üretimi boyutuna ilişkin oluşturulan kazanım ve göstergeler

Boyut	Kazanım	Göstergeler
Bilgi Üretimi	Sahip olduğu bilgileri kullanarak yeni bilgiler üretir	Sahip olduğu iki bilgiden başka bir bilgi üretir
		Farklı iki nesneden yeni bir nesne oluşturarak ona isim verir
		Çevresini gözlemleyerek bilmediği nesne, durum veya olaylara isim verir

Toplumu oluşturan bireylerin bilgi okuryazarlığı becerilerini kazanmalarına destek olacak kurumların başında eğitim örgütleri ve farklı eğitsel kurumlar gelmektedir. Mokhtar ve arkadaşları (2008) dünyanın birçok yerinde modern ve ileri teknolojik altyapı ile donatılmış ve bilgi okuryazarlığı becerileri için hazırlanmış okullar bulunduğunu fakat ilgili eğitimler

ve yeterince etkileşim olmadığı müddetçe faydanın istenen düzeyde olamayacağını vurgular. Bunların yanında kütüphaneler ve diğer kültürel kuruluşlar, yerel ve sosyal kurumlar, sivil toplum kuruluşları ve medya organları bilgi okuryazarlığı becerilerinin gelişimine katkı sağlayacak kurumlar olarak sayılabilir. Şimdiye kadar ABD, Avrupa, Avustralya, Güney Afrika, İngiltere ve Yeni Zelanda okullarında çok sayıda ve farklı girişimler ve stratejiler uygulanmıştır (Moore, 2005; Virkus, 2003; Rader, 2002). Burada oluşturulan kazanım ve göstergeler ile erken çocukluk eğitiminde hatta ilkökul 1. ve 2. Sınıf (8 yaşa kadar) öğrencilerine yönelik etkinlik veya dersler düzenlenerek “bilgi okuryazarı” bireyler yetiştirilebilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, A. (2011). Bilgi okuryazarlığı ölçeğinin geliştirilmesi. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 17, 15-28.
- Akkoyunlu, B. & Tuğrul, B. (2002). Okul Öncesi Çocukların Ev Yaşantısındaki Teknolojik Etkileşimlerinin Bilgisayar Okuryazarlığı Becerileri Üzerindeki Etkisi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 23, 12-21.
- Albamarle County Public School (2009). Mission Statement for Library Information Services. <https://www2.k12albamarle.org/teachers/jchapman/Class%20Documents/essentialsK5.pdf>
- Aldemir, A. (2003). Bilgiye Erişimde Yeni Yaklaşım: Bilgi Okuryazarlığı, Bilgiye Erişimde Değişen Yollar ve II. Tıbbi Bilgi Yönetimi ve Teknolojileri Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Ankara, 271-281.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E. & Bayraktaroğlu, S. (2001). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Adapazarı: Sakarya Kitabevi.
- American Association of School Librarians. (2009). Standards for the 21st Century Learner. <https://www.epsnj.org/site/handlers/filedownload.ashx?moduleinstanceid=7770&dataid=32216&FileName=AASL%2021ST%20C%20LEARNER.pdf>
- American Association of School Librarians ve Association for Educational Communication and Technology. (1998). Information literacy standards for student learning. Chicago: American Library Association.
- American Library Association (1989). Presidential Committee on Information Literacy: final report. Chicago. <http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential>.
- American Library Association (2000) National Forum On Information Literacy 1999–2000 Report. <http://www.ala.org/aboutala/national-forum-information-literacy-1999%E2%80%932000-report>
- Anagün Ş. S., Atalay N., Kılıç Z. & Yaşar S. (2016). Öğretmen adaylarına yönelik 21. yüzyıl becerileri yeterlilik algıları ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. PAU Eğitim Fakültesi Dergisi, 40, 160-175.
- Arık, F. & Arık, I. A. (2016). Grounded Teori Metodolojisi Ve Türkiye’de Grounded Teori Çalışmaları. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, 58, 285-309
- Association of College and Research Libraries. (2000). Information literacy competency standards for higher education. <http://www.ala.org/ala/acrl/acrlstandards/informationliteracycompetency.htm>
- Australian and New Zealand Institute for Information Literacy (ANZIIL) (2004). Australian and New Zealand information literacy framework—Principles, standards and practice, 2nd Editon, edited by A. Bundy. Adelaide, [http://www.anziil.org/resources/Infolit2nd edition.pdf](http://www.anziil.org/resources/Infolit2nd%20edition.pdf)
- Australian Library and Information Association. (2001). Statement on Information Literacy for All Australians. Kingston: Australian Library and Information Association.
- Bawden, D. (2001). Information and digital literacies: A review of concepts. Journal of Documentation, 57(2), 218-259.

- Bowler, L., Large, A. & Rejskind, G. (2001). Primary School Students, Information Literacy and the Web. *Education for Information*, 19 (3), 201–24.
- Bradley, Cara. (2013). Information Literacy Policy Development in Canada: Is It Time?. *Partnership: The Canadian Journal of Library and Information Practice and Research*, 8 (2). 1-28.
- Bruce, C.S. (1997) *Seven Faces of Information Literacy*. Adelaide: AUSLIB Press.
- Bundy, A. (1999) *Information Literacy: the 21st Century Educational Smartcard*. *Australian Academic & Research Libraries (AARL)*, pp. 233–250.
- Burchial, L. G. (1976). "The communications revolution: America's Third Century Challenge", *The Future of Organizing Knowledge: Papers Presented at the Texas A&M University Library's Centennial Academic Assembly*, p. 1-12.
- Canadian Association for School Libraries (2006). *Achieving Information Literacy Standards for School Library Programs in Canada* <http://accessola2.com/SLIC-Site/slic/ail110217.pdf>
- Charmaz, K. (2009). *Shifting the Grounds: Constructivist Grounded Theory Methods*. In Ed: Morse, M. J., *Developing Grounded Theory Second Generation*, (pp.127-147). CA: Left Coast Press.
- Chartered Institute of Library and Information Professionals (2004). *Information literacy: definition*. <http://www.cilip.org.uk/professionalguidance/informationliteracy/definition/>
- Çepni, Salih, (Eds) (2015). *Kuramdan Uygulamaya Fen ve Teknoloji Öğretimi*, Pegem Akademi, Ankara.
- Çepni, S., Ayas, A. P., Özmen, H., Yiğit, N., Akdeniz, A. R. & Ayvacı, H.Ş. (2006). *Fen ve Teknoloji Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Denver State Library and Adult Education Office (1996). *Rubrics for the Assessment of Information Literacy* ERIC, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED401899.pdf>
- Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) (2008). *Dünya Bilgi Toplumu Zirvesi Nihai Dökümanları*. <http://www.bilgitoplumu.gov.tr/uluslararası-calismalar/dunya-bilgi-toplumu-zirvesi/zirve-dokumanla>
- Eisenberg, M. B. (2008). *Information literacy: essential skills for the information age*. *Journal of Library & Information Technology*, 28(2), 39-47.
- Eisenberg, M. B. & Berkowitz, R. E. (1998). *The big 6 skills for information problem-solving approach to library and information skills instruction*. <https://thebig6.org/>
- Eisenberg, M.B. & Johnson, D. (2002). *Learning and teaching information technology computer skills in context*. Syracuse. New York: ERIC Clearinghouse on Information Resources.
- Erdem, M. & Akkoyunlu, B. (2002). *Bilgi Okuryazarlığı Becerileri ve Bu Becerilerin Öğrencilere Kazandırılması için Düzenlenecek Öğrenme Ortamlarının Özellikleri*. *Journal of Qafqaz University*, 9, 125-132.
- Gay, L. R., Mills, G. E., & Airasian, P. W. (2009). *Educational research: Competencies for analysis and applications*, Student Value Edition. NJ: Merrill Inc.
- Grant, M. M. (2002). *Getting a Grip on Project-based Learning: Theory, Cases and Recommendations*. *Meridian* 5 (1), <https://meridian.ced.ncsu.edu/archive/win2002/514/project-based.pdf>
- Günçe, G. (1971). *Jean Piaget ve Temel Kuramsal Fikirleri*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 4(1), 19-32.
- Gürdal, O. (1998). *Yaşam boyu öğrenme etkinliği: Enformasyon okuryazarlığı*. 18. Genel Kurul ve II. Kütüphane Konferansı. 10–12 Eylül 1998.
- Heider, K. L. (2009). *Information literacy: The missing link in early childhood education*. *Early Childhood Education Journal*, 36(6), 513-518.
- Heil, D. (2005). *The Internet and Student Research: Teaching Critical Evaluation Skills*. *Teacher Librarian*, 33 (2), 26–9.
- Houff, S. (2002). *Laws for literacy*. *Teacher Librarian*, 29(3), 16-19.
- İlgar, M. Z. & İlgar, S. C. (2013). *Nitel bir araştırma deseni olarak gömülü teori (temellendirilmiş kuram)*. *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 197-247.

- Kakırman-Yıldız, A. (2016). “Üniversite Öğrencilerinin Bilgi Okuryazarlığı Becerisinin Gelişiminde Araştırma Metodları Dersinin Rolü”, *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 39-54.
- Kapitzke, C. (2001). Information literacy: The changing library. *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 44(5), 450-456.
- Kasowitz-Scheer, A. & Pasqualoni, M. (2002). *Information Literacy Instruction in Higher Education: Trends and Issues*. NY: ERIC.
- Kellner, D. (2001), *New Technologies/New Literacies: Reconstructing Education for the New Millennium*, *International Journal of Technology and Design Education*, S. 11, s. 67-81.
- Kılıç, Ç. (2018). Bilgi Okuryazarlığı, Yaşam Boyu Öğrenme ve Eğitimdeki Yansımaları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(65), 48-62.
- Kress, G. (2003), *Literacy in the New Media Age*, Routledge, London.
- Kurbanoğlu, S. (2010). Bilgi Okuryazarlığı: Kavramsal Bir Analiz, *Türk Kütüphaneciliği*, 24(4), 723-747.
- Kurbanoğlu, S. & Akkoyunlu, B. (2002). Öğretmen adaylarına uygulanan bilgi okuryazarlığı programının etkililiği ve bilgi okuryazarlığı becerileri ile bilgisayar öz-yeterlik algısı arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 98-105.
- Kurbanoğlu, S. (2001). Öğrencilere bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılması önemi ve okul kütüphanecilerinin bu alandaki rolü. *Türk Kütüphaneciliği*, 2(1): 1-19.
- Kurudayıoğlu, M. & Tüzel, S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 28(28), 283-298
- Kuhlthau, C. C. (1990). Information skills for an information society: A review of research. *Information Reports and Bibliographies*, 19(3), 14-26.
- London School of Economics (2014). The EU Kids Online Report. <http://eprints.lse.ac.uk/60512/1/EU%20Kids%20online%20III%20.pdf>
- Lubans, J. (1981). *Library Literacy*, RQ, 20(3). 233-235.
- Marchionini, G. (2004). *From information retrieval to information interaction*. 26th European Conference on IR Research, Lecture Notes in Computer Science. Sunderland, UK: Springer.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2013). Okul öncesi eğitim programı. Ankara. Erişim adresi: <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>
- Mokhtar, I. A., Foo, S., Majid, S., Theng, Y.L., Luyt, B., & Chang, Y.K. (2010). Proposing a 6+3 model for developing information literacy standards for schools: A case for Singapore. *Education for Information*, 27(2-3), 505-521.
- Mokhtar, I. A., Majid, S. & Foo, S., (2008). Teaching information literacy through learning styles: The application of Gardner’s multiple intelligences. *Journal Of Librarianship And Information Science*, 40 (2), 93-109.
- Moore, P. (2005). *An Analysis of Information Literacy Education Worldwide*. *School Libraries Worldwide*, 11(2), 1-23.
- Neely, Teresa Y. (2002). *Sociological and Psychological Aspects of Information Literacy in Higher Education*. Lanham: The Scarecrow Press.
- Owusu-Ansah, E. K. (2003). “Information Literacy and the Academic Library: A Critical Look at a Concept and the Controversies Surrounding It. *The Journal of Academic Librarianship*, 29(4), 219-230.
- Önal, İ. (2010). Tarihsel Değişim Sürecinde Yaşam Boyu Öğrenme ve Okuryazarlık: Türkiye Deneyimi. *Bilgi Dünyası*, 11(1), 101-121.
- Patton, M., Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S. B. Demir Ed. ve Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Piaget, J. (1952). *The origin of intelligence in children*. New York: International University Press Inc.

- Pinto, M., Cordon, J. A. & Diaz, R. G. (2010). Thirty years of information literacy (1977—2007): A terminological, conceptual and statistical analysis *Journal of Librarianship and Information Science* March 2010 42(1), 3-19
- Polat, C. (2005). Üniversitelerde Kütüphane Merkezli Bilgi Okuryazarlığı Programlarının Geliştirilmesi. Hacettepe Üniversitesi Örneği. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Rader, H. B. (2002) 'Information Literacy 1973–2002: A Selected Literature Review Bibliography', *Library Trends* 3, 1–20.
- Sheehy, E. J. (2001). Student Teacher Mentoring Program: Teacher Training For Information Literacy In The Classroom. Doctoral Thesis. Albany: State University of New York.
- Snaveley, L. & Natasha C. (1997) The Information Literacy Debate. *The Journal of Academic Librarianship*, 23(1), 9-13.
- Society for College, National and University Libraries (1999). Information skills in higher education: http://www.sconul.ac.uk/groups/information_literacy/publications/papers/Seven_pillars2.pdf
- Spitzer, K.L., Eisenberg, M. B. & Lowe, C. A. (1998). Information literacy: essential skills for the information age. Syracuse: ERIC.
- Strauss, A. & Corbin, J. (1994). Grounded Theory Methodology, In Eds.: Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S, *Handbook of Qualitative Research*, (pp. 217-285). CA: Sage Publications.
- Taşar, M. F. (2003). Teaching History and The Nature of Science in Science Teacher Education Programs, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(13), 30-42
- The International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) (2005). Alexandria proclamation on information literacy and lifelong learning: Beacons of the information society. <http://www.ifla.org/en/publications/beacons-of-the-information-society-thealexandria-proclamation-on-information-literacy->
- The International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) (2006). Guidelines on Information Literacy for Lifelong Learning. IFLA. <http://www.ifla.org/VII/s42/pub/IL-Guidelines2006.pdf>
- Tokarz, R. E. & Bucy, R. (2019). Global information literacy: a content analysis of three journals. *Global Knowledge, Memory and Communication*, 68(3), 242-254.
- Uğurlu, C. T., Beycioğlu, K. & Abdurrezak, S. (2017). Bilgi okuryazarlığı ve kolektif öğretmen yeterliğinin etkili okul ile ilişkisine yönelik öğretmen algılarının incelenmesi. 12. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi, Ankara, 65-69.
- Ünal, M. & Akman, B. (2006). Okulöncesi öğretmenlerinin fen eğitimine karşı gösterdikleri tutumlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 251-257.
- Virkus, S. (2003). Information Literacy in Europe: A Literature Review. *Information Research* 8 (4), paper no. 159. <http://informationr.net/ir/8-4/paper159.html>
- Willig, C. (2013). *Introducing Qualitative Research in Psychology*. NY: Open University Press.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, M. (2009). Öğrenme Bilgi İlişkisi, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 173-191.
- Zurkowski, P. G. (1974). The information service environment: relationships and priorities. (Report ED 100391). Washington DC: National Commission on Libraries and Information Science. https://ia800309.us.archive.org/19/items/ERIC_ED100391/ERIC_ED100391.pdf

EK-1

No	Tarih	Tez Adı	Yazar	Türü	Yapıldığı Üniversite
T1	2019	Lise öğrencilerine bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılmasında okul kütüphanelerinin rolü	DUYGU D. DARDAĞAN	YL	Çankırı Karatekin Ün.
T2	2019	Öğrencilerin istihdam edilebilirlik ve bilgi okuryazarlığı becerileri: Hacettepe Üniversitesi örneği	TUBA YILDIRIM	DR	Hacettepe Üniversitesi
T3	2019	Ortaokul döneminde bilgi okuryazarlığı becerilerinin önemi: Özel final okulları 6. sınıf öğrencilerine yönelik bir uygulama	SERPİL FIRAT	YL	Çankırı Karatekin Ün.
T4	2019	Öğrencilerin bilgi okuryazarlığı becerilerini geliştirmede kullanıcı eğitiminin rolü: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi örneği	ÜLKÜ ÖZGÜVEN	YL	Çankırı Karatekin Ün.
T5	2019	Sosyal bilgilerde bilgi okuryazarlığı: Öğrenci görüşlerine yönelik bir durum çalışması	MERAL ÖZGÜN	YL	Bolu A. İzzet Baysal Ün.
T6	2018	Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ile bilgi okuryazarlığı becerileri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi	HAVVA DUYGU YASA	YL	Bartın Üniversitesi
T7	2018	Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı becerilerindeki zorlanma düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi	ALİ KAVAK	YL	Atatürk Üniversitesi
T8	2018	Üniversite öğrencilerinin bilgi okuryazarlığı becerilerinin değerlendirilmesi: İran örneği	JAHANGİR GHOLIPOUR	DR	Hacettepe Üniversitesi
T9	2018	Türk milli eğitim sisteminde bilgi okuryazarlığı gereksinimlerinin karşılanması	ÖZLEM ŞENYURT	DR	Hacettepe Üniversitesi
T10	2016	Üniversite kütüphanelerinde bilgi okuryazarlığı eğitiminin verilmesinde kütüphanecilerin yetkinlik ve sorumlulukları	FADİME TAŞÇI	YL	Marmara Üniversitesi
T11	2016	Öğrencilerin bilgi okuryazarlığı öz yeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi	MELTEM GÜLNAR	YL	Gazi Üniversitesi
T12	2015	Ortaokul öğrencileri için bilgi arama stratejileri öğretim programının geliştirilmesi ve etkisinin değerlendirilmesi	HALİSE Ş. HENKOĞLU	DR	Gazi Üniversitesi
T13	2013	Okul kütüphanelerinin bilgi okuryazarlığına etkileri	SAMIYE EROL ALKAN	YL	Marmara Üniversitesi
T14	2011	Okul kütüphanelerinde bilgi okuryazarlığı eğitimi ve bir örnek: Marmara Eğitim Kurumları İlköğretim Okulu	FİLİZ YÜKSEL İLERİ	YL	Marmara Üniversitesi
T15	2008	Web tabanlı çoklu öğrenme ortamlarının öğrencilerin bilgi okuryazarlığı performansı üzerine etkisi	GÖZDE OCAK	YL	Hacettepe Üniversitesi
T16	2008	Öğretmen adaylarının bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanımları açısından bilgi okuryazarlığı öz-yeterlik algılarının değerlendirilmesi	RAZİYE DEMİRALAY	YL	Gazi Üniversitesi
T17	2007	Yükseköğretimde bilgi okuryazarlığı: Selçuk Üniversitesi örneği	MUHAMMET KIZIL	YL	Selçuk Üniversitesi
T18	2007	Bilgi okuryazarlığı ve Üniversite kütüphaneleri: Bilgi okuryazarlığı planı hazırlama unsurları	DUYGU KIZILASLAN	YL	İstanbul Üniversitesi
T19	2005	Üniversitelerde kütüphane merkezli bilgi okuryazarlığı programlarının geliştirilmesi: Hacettepe Üniversitesi örneği	COŞKUN POLAT	DR	Hacettepe Üniversitesi
T20	2004	Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı düzeyleri üzerine bir araştırma: Sakarya Üniversitesi örneği	AHMET ALDEMİR	YL	Hacettepe Üniversitesi

EK-2

No	Tarih	Tez Adı	Yazar	Ülke	Yapıldığı Üniversite
D1	2019	A Study of Graduate Students' Information Literacy Needs in the Electronic Resource Environment	Shuzhen Zhao	Canada	Windsor University
D2	2018	Information Literacy Self-Efficacy within a Medical Curriculum	Ann De Meulemeester	Belgium	University of Antwerp
D3	2017	Examining the practice of information literacy teaching and learning in upper secondary schools in Vietnam	Ngo Thi Huyen	England	Northumbria University
D4	2016	Information Literacy Learning Experiences Of Fourth-Year Psychology Students In Kenyan Universities	Ephraim Mudave Kanguha	S. Africa	University of KwaZulu-Natal
D5	2016	Exploring Information Literacy (IL) Practices in Primary Schools: A case of Pakistan	Syeda Hina Shahid	England	The University of Sheffield
D6	2013	Conversation and Change: Integrating Information Literacy to Support Learning in the New Zealand Tertiary Context	Angela Feekery	N. Zealand	Massey University
D7	2012	The road to information literacy: primary school children and their information seeking behaviour	W. Beautyman	England	Northumbria University
D8	2012	The impact of information literacy instruction on the library anxiety and information competency of graduate students.	R. G. Birch	USA	Olivet Nazarene University
D9	2009	Developing a new blended approach to fostering information literacy	Geoffrey L. Walton	England	Loughborough University
D10	2009	Development of information literacy of elementary school students in Thailand	P. Saorayawiset	Thailand	Khon Kaen University
D11	2006	Developing Information Literacy Programmes For Public University Libraries in Tanzania: A Case Study of the University of Dar Es Salaam	Evans F. Wema	England	Loughborough University
D12	2005	Development And Validation Of The Beile Test Of Information Literacy For Education (b-tiled)	Penny Beile O'Neil	USA	University of Central Florida
D13	2000	Informatievaardig worden in het onderwijs, een informatiewetenschappelijk perspectief: een vergelijkende gevallenstudie in Nederland en Zuid-Afrika	A. K. Boekhorst	S. Africa	University of Pretoria
D14	1998	Att söka information för att lära. En studie av samspel mellan informationsökning och lärande	Louise Limberg	Sverige	Göteborgs universitet
D15	1996	Information literacy: A phenomenography	C. S. Bruce	Australia	University of New England

EK-3

No	Tarih	Kitap Adı	Yazar	Yayıncı
K1	2020	The Information Literacy Framework: Case Studies of Successful Implementation	Heidi Julien, (Ed.)	Rowman & Littlefield Publishers
K2	2019	Motivating Students on a Time Budget: Pedagogical Frames and Lesson Plans for In-Person and Online IL Instruction	Sarah Steiner; Miriam Rigby	American Library Association
K3	2019	Critical Approaches to Credit-Bearing Information Literacy Courses	Angela Pashia; Jessica Critten	American Library Association
K4	2018	Information Literacy and Libraries in the Age of Fake News	Denise E. Agosto (Ed.)	Libraries Unlimited
K5	2017	Introduction to Information Literacy for Students	Michael C. Alewine; Mark Canada	Wiley-Blackwell
K6	2017	Concise Guide to Information Literacy	Scott Lanning	Libraries Unlimited
K7	2016	Teaching Information Literacy Reframed: 50+ Framework-Based Exercises for Creating Information-Literate Learners	Joanna M. Burkhardt	ALA Neal-Schuman
K8	2016	Critical Information Literacy: Foundations, Inspiration, and Ideas	Annie Downey	Library Juice Press
K9	2015	Teaching Information Literacy Threshold Concepts: Lesson Plans for Librarians	Patricia Bravender; Hazel McClure; Gayle Schaub	American Library Association
K10	2014	Designing Information Literacy Instruction: The Teaching Tripod Approach	Joan R. Kaplowitz	Rowman & Littlefield
K11	2014	Metaliteracy: Reinventing Information Literacy to Empower Learners	Thomas P. Mackey; Trudi E. Jacobson	ALA Neal-Schuman
K12	2011	Transforming Information Literacy Instruction Using Learner-Centered Teaching	Joan R. Kaplowitz	ALA Neal-Schuman
K13	2011	Information Literacy and Information Skills Instruction: Applying Research to Practice in the 21st Century School Library	Nancy Pickering Thomas	Libraries Unlimited
K14	2009	Information Literacy Instruction: Theory and Practice, Second Edition (Information Literacy Sourcebooks)	Esther S. Grassian; Joan R. Kaplowitz	Neal-Schuman Publishers, Inc.
K15	2008	Information Literacy Instruction Handbook	Christopher N. Cox; Elizabeth Blakesley Lindsay	American Library Association